

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Юридичний факультет

Кафедра державно-правових дисциплін і міжнародного права

Силабус

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

Розробив: кандидат історичних наук, доцент

Горбань В. І.

Анотація курсу. В навчальному плані магістрів, спрямованому на формування компетенцій знавця і активного учасника реформування правової системи України на основі принципу верховенства права в поєднанні з демократією і правами людини як трьома невід’ємними європейськими цивілізаційними цінностями, навчальна дисципліна «Верховенство права» займає системо утворююче місце. Весь комплекс дисциплін навчального плану передбачає в результаті його реалізації набуття магістрами права знань, умінь і навичок захисту прав людини на основі принципу верховенства права.

Метою вивчення дисципліни є осмислення студентами на доктринальному рівнісуті та змісту принципу верховенства права як основи реформування правової системи України в її євроінтеграційній перспективі.

Завдання:

- пізнати історичні витoki ідей верховенства права та їх еволюцією до концепцій Нового часу як ідейної основи виникнення доктрини верховенства права;
- з’ясувати зміст та сутнісні особливості німецької і англійської доктрин верховенства права;
- зрозуміти суперечності тлумачення доктрини верховенства права через категорію «праворозуміння» як зовнішній вираз різних типів праворозуміння;
- вивчити зміст принципу верховенства права за документами ООН, Ради Європи, Європейського Союзу та рішеннями Європейського суду з прав людини;
- ознайомитись з новітніми загрозами принципу верховенства права під впливом глобалізації;
- пізнати національні особливості виникнення ідей і формування доктрини верховенства права;
- оволодіти методами самостійного аналізу стану утвердження та реалізації принципу верховенства права в правовій системі України;
- сформувати активну громадянську позицію кваліфікованого борця за реалізацію принципу верховенства права задля захисту основоположних прав і свобод людини.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має пізнати:

- зміст ідейної та концептуальної основ доктрини верховенства права;
- зміст міжнародної доктрини верховенства права в її національному різноманітті та розвитку в контексті сучасних проблем праворозуміння;
- зміст принципу верховенства права в його поелементному викладі в документах ООН, Ради Європи, Європейського суду з прав людини;
- суть сучасних загроз принципу верховенства прав під впливом глобалізації;
- стан та перспективи реалізації міжнародного принципу верховенства права в правовій системі України;

має сформувати компетенції:

- самостійно тлумачити доктрину і принцип верховенства права;
- застосовувати набуті теоретичні знання до критичного аналізу стану реалізації принципу верховенства права в міжнародному і національному правових просторах;
- кваліфіковано боротися за втілення ідей, доктрини і принципу верховенства права в правосвідомості людей, в національному та міжнародному механізмах захисту прав і свобод людей.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами.

Навчальна дисципліна вивчається двома модулями: перший – змістовий, який складається з 16 тем, студенти вивчають у процесі аудиторного навчання (лекції, семінари) та самостійної роботи; другий – модульна контрольна робота у формі есе, виконувана під час самостійної роботи студента за вільно обраною та погодженою з викладачем темою.

Тематика курсу за змістовими модулями:

Назва теми	Лекції	Семінари
Змістовий модуль 1. Виникнення ідей, формування національних і міжнародної доктрини верховенства права.		
Тема 1.1. Ідея верховенства права.	1	1
Тема 1.2. Концептуально-теоретичні засади формування доктрини верховенства права.	1	1
Тема 1.3. Доктрина верховенства права.	1	2
Тема 1.4. Верховенство права і проблема праворозуміння.	1	1
Тема 1.5. Глобалізація і формування міжнародної доктрини верховенства права.	1	1
Тема 1.6. Верховенство права і демократія.	1	1
Тема 1.7. Верховенство права і права людини.	1	1
Змістовий модуль 2. Принцип верховенства права.		
Тема 2.1. Принцип верховенства права в документах	1	1

міжнародних організацій.		
Тема 2.2. Принцип верховенства права у практиці Європейського суду з прав людини.	1	1
Тема 2.3. Глобальні загрози принципу верховенства права.	1	2
Тема 2.4. Проблема взаємоузгодження міжнародного і національного права у застосуванні принципу верховенства судами.	1	2
Тема 2.5. Ідея і доктрина верховенства права в Україні.	1	2
Тема 2.6. Принцип верховенства права в Україні.	1	2
Тема 2.7. Реформування правової системи України на основі принципу верховенства права.	1	2
Тема 2.8. Утвердження принципу верховенства права в судовій владі України.	1	2
Тема 2.9. Верховенство права у зв'язку зі станом демократії і прав людини в Україні.	1	2
Всього аудиторних годин	16	24

Дисципліна вивчається протягом одного семестру за графіком навчального процесу і розкладом навчальних занять та заліково-екзаменаційної сесії. За результатами вивчення студентами дисципліни вони складають іспит.

Оцінювання результатів вивчення дисципліни здійснюється викладачем за 100-бальною системою: до 60 балів за поточною успішністю, яка складається з оцінок на 12 семінарських заняттях (до 35 балів) та оцінки за есе (до 25 балів); до 40 балів за екзаменаційною оцінкою.

Критерії оцінювання викладачем роботи студента викладені в журналі обліку роботи академічної групи у «Таблиці відповідності результатів контролю знань за 100-бальною шкалою і критерії оцінювання».

Політика академічної доброчесності викладача і студентів (самостійність виконання завдань модульного контролю та підготовки відповіді на іспиті студентом з відповідальністю викладача за недопущення плагіату, шпаргалок на іспиті) визначається відповідним Положенням, ухваленим вченою радою університету, протокол № 5 від 26.06.2018 та затвердженим і введеним в дію наказом ректора університету № 89-од від 27.06.2019, яке розміщене на сайті ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Відпрацювання пропущених студентами занять з поважних причин та їх приймання викладачем за власним графіком консультацій, допуск викладачем студента до сесійного контролю знань і перездачі іспитів здійснюються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в університеті.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра цивільно - правових дисциплін, господарського та трудового права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Захист житлових прав

освітнього рівня: Магістр
галузі знань: 08 Право
спеціальності: 081 Право

Харків - 2019

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета полягає в отриманні студентом теоретичних знань у сфері правового регулювання житлових відносин і формуванні практичних навичок застосування правових норм, що регламентують ці відносини.

Завдання:

- ознайомити студента з нормативно-правовими актами, що регулюють житлові відносини;
- розкрити природу і сутність житлових правовідносин, особливості методу та функцій житлового права;
- навчити застосовувати норми права та теоретичні знання;
- сформувати навички самостійної роботи, що уможливить безперервно поглиблювати, поповнювати й оновлювати знання в галузі права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: теоретичні положення житлового права; зміст нормативно-правових актів що регулюють житлові відносини; методи правового регулювання житлових правовідносин, зміст основних категорій та інститутів житлового права.

вміти: самостійно вирішувати задачі на практичних заняттях, застосовувати норми житлового законодавства та знання доктрини житлового права, складати структурно-логічні схеми співвідношення понять житлового права, опрацьовувати наукові джерела, виконувати інші види самостійної роботи.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теоретичні положення житлового права.				
Тема 1. Теоретичні засади житлового права.	6	2		4
Тема 2. Суб'єкти й об'єкти житлових правовідносин.	12	2	2	8
Тема 3. Порядок реалізації права фізичних осіб на житло.	12	2	2	8
Разом за змістовим модулем 1	30	6	4	20
Змістовий модуль 2. Правове регулювання користування житловим фондом				
Тема 4. Користування житлом державного та комунального житлового фонду.	12	2	2	8
Тема 5. Користування житлом у приватному житловому фонді.	24	2	6	16
Тема 6. Утримання приватного житлового фонду.	6		2	4
Тема 7. Припинення права на жите	12		4	8

приміщення.				
Тема 8. Відповідальність за порушення житлового законодавства. Житлові спори.	6		2	4
Разом за змістовим модулем 2	60	4	16	40
Усього годин	90	10	20	60

Види контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань.

Проміжний контроль відбувається у вигляді модульної контрольної роботи, яка передбачає складання рішення суду та письмового звіту про проведення правової експертизи.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку, під час якого студенти презентують результати роботи над колективним проектом.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота								Складання проекту рішення суду	Правова експертиза договору найму	Презентація результатів роботи над колективним проектом	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8				
2	2	2	2	4	2	4	2	30	30	20	100

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90 – 100	A	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) в повному обсязі, без помилок або з невеликою кількістю помилок, які не мають значного характеру.
82-89	B		Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі або із наявністю невеликої кількості несуттєвих помилок
74-81	C		Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі та із

			наявністю невеликої кількості суттєвих помилок
64-73	D		Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі або із наявністю великої кількості суттєвих помилок
60-63	E		Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі та із наявністю великої кількості суттєвих помилок
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Завдання виконано (відповідь надано) частково (менш ніж на 60%)
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Завдання не виконано (відповідь не надано) або виконано (надано) не більше ніж на третину

При оцінці знань студента, враховується наступне:

- **Відповідь є вірною**, тобто відповідає положенням чинного законодавства або доктрині.
- **Відповідь є повною**, тобто студент розкрив всі суттєві елементи.
- **Завдання вважається виконаним повністю**, якщо воно враховує всі вимоги, встановлені законодавством (наприклад, вимоги щодо змісту рішення суду, які встановлені ЦПК України – для завдання щодо складання проекту рішення суду), законодавством та органами місцевого самоврядування (для завдань щодо переведення переміщення у нежитловий фонд, підготовки документів на будівництво приватного житлового будинку, тощо).

Політика курсу.

- Студент повинен відвідати всі лекційні та практичні заняття.
- Студенту рекомендується доповідати на всіх практичних заняттях.
- Заняття, які студент пропустив, він повинен відпрацювати, попередньо отримавши дозвіл керівництва факультету. Відпрацювання провадиться в усній формі. Графік, за яким студент може відпрацювати, знаходиться на дошці оголошень біля кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права.
- Під час навчальних занять забороняється вживати їжу та напої (крім води).
- Студенту рекомендується не використовувати телефон для спілкування під час навчальних занять. У разі необхідності телефонної розмови під час навчальних занять, студент зобов'язаний залишити аудиторію, щоб не заважати іншим студентам здобувати знання.
- Студент повинен виконувати всі завдання самостійно. У випадку виявлення плагіату, завдання вважається невиконаним.

- Студенти самостійно обирають завдання для семестрового контролю. Завдання можна обрати будь-яке, а не тільки з перелічених у практикумі (у такому випадку, слід повідомити викладача).
- Студенти самостійно визначають склад груп для виконання завдання до семестрового контролю та ролі в групі. У презентації результатів виконання такого завдання приймають участь всі студенти.

СИЛАБУС

Іноземна мова

освітнього рівня	Магістр
галузі знань	01 «Освіта», 02 «Культура і мистецтво», 05 «Соціальні та поведінкові науки», 23 «Соціальна робота», 08 «Право»
спеціальності	012 «Дошкільна освіта», 014 «Середня освіта (Історія)», 014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)», 014 «Середня освіта (Образотворче мистецтво)», 014 «Середня освіта (Фізична культура)», 017 «Фізична культура і спорт», 022 «Дизайн», 024 «Хореографія», 051 «Економіка», 053 «Психологія», 054 «Соціологія», 231 «Соціальна робота», 081 «Право»

1. Опис навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Загальні характеристики	Навчальне навантаження з дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Галузь знань <u>01 «Освіта», 02</u> <u>«Культура і</u> <u>мистецтво», 05</u> <u>«Соціальні та</u> <u>поведінкові науки», 23</u> <u>«Соціальна робота», 08</u> <u>«Право»</u>	інваріантна	Рік вивчення дисципліни:	
		1-й	1-й
	Загальна кількість кредитів – 3	Семестр	
		II	II
Спеціальність <u>012 «Дошкільна</u> <u>освіта», 014 «Середня</u> <u>освіта (Історія)»,</u> <u>014 «Середня освіта</u> <u>(Музичне мистецтво)»,</u> <u>014 «Середня освіта</u> <u>(Образотворче</u> <u>мистецтво)», 014</u> <u>«Середня освіта</u> <u>(Фізична культура)»,</u> <u>017 «Фізична культура</u> <u>і спорт», 022</u> <u>«Дизайн»,</u> <u>024 «Хореографія»,</u> <u>051 «Економіка», 053</u> <u>«Психологія»,</u> <u>054 «Соціологія», 231</u> <u>«Соціальна робота»,</u> <u>081 «Право»</u>	Загальна кількість годин – 90		
	Модулів – 3	Практичні, семінарські	
		30 год	12
		Лабораторні	
Освітній рівень: <u>магістр</u> <i>(бакалавр/магістр)</i>	Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи – 1/2		
		Самостійна робота	
	Мова навчання – англійська	60	78
		Форма підсумкового контролю:	
		іспит	іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни: характерні риси, сучасні тенденції англійського мовлення та мовна поведінка в умовах ділового дискурсу.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна «Іноземна мова» є практичним курсом, що базується на знаннях із мовознавства, курсу англійської мови, курсів із історії, психології, основ філософії та етики тощо.

Дисципліна має світоглядно-професійний характер для підготовки майбутніх вчителів, оскільки сприяє здійсненню організаційно-управлінської, науково-методичної та навчально-виховної діяльності сучасного фахівця.

Теоретичним підґрунтям її є такі науки, як: етнографія, історія, стилістика, теорія перекладу, лексикологія, граматики, психолінгвістика.

Складовими елементами її є загальні питання про стилі мовлення, напрямки ділової англійської мови, сучасні тенденції ділового англійського мовлення.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Іноземна мова» є ознайомлення студентів із сучасними формами англійського мовлення, фокусування знань студентів на професійній термінології, концентрування знань, умінь студентів на мовній поведінці в умовах ділового дискурсу, розвиток навичок спілкування та поширення мовного та професійного кругозору.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Іноземна мова» є:

- оволодіння особливостями ділового стилю як мовою професійного спілкування;
- формування вмінь аналізувати характерні риси ділової англійської мови – точність, ясність, логічну послідовність;
- оволодіння навичками написання різних документів, необхідних при працевлаштуванні;
- формування вмінь та навичок структурного оформлення ділового листа;
- оволодіння вміннями підготовки до проходження співбесіди при працевлаштуванні;
- опанування основними формами телефонного етикету;
- оволодіння навичками мовної організації бізнес-подорожі, резервування білетів та готельних приміщень;
- оволодіння специфічними лексичними та граматичними конструкціями у межах тем, визначених програмою.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні форми ділового англійського мовлення;
- лексичний матеріал із тематики, окресленої навчальною програмою;

- основні граматичні категорії та явища ділової англійської мови;

вміти:

- володіти сучасними формами ділового англійського мовлення та професійною термінологією;
- лексично та граматично правильно оформлювати мовлення в його усній та писемній формі;
- розуміти зміст прагматичних текстів із тем, що вивчаються; виділяти в навчальному тесті деталі, які несуть вагоме інформаційне навантаження; шукати й знаходити необхідну інформацію в процесі вибіркового читання;
- виражати в письмовій формі парціальні оцінки: прохання, докір, похвалу, зауваження тощо; стисло викладати свої думки в письмовій формі; аналізувати зразки писемного мовлення з точки зору їх лексико-граматичних, композиційних, структурних та стилістичних особливостей; створювати власні писемні тексти різних жанрів, а саме: повідомлення, оголошення, ділові листи, резюме, тощо.

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами (1 семестр)

Змістовий модуль 1. Specific Features of Business English.

Тема 1. Business English as a functional style of English speech.

- Основні питання: 1. Basic differences in functional language styles.
2. Writing a business paper.
3. Requirements for writing a business paper.

Тема 2. Employment.

- Основні питання: 1. Curriculum vitae.
2. Types of resume.
3. A letter of application, its structure.

Тема 3. Job interview.

- Основні питання: 1. Planning and organizing a job interview.
2. Advantages and disadvantages of different professions.

Тема 4. Advertisements.

- Основні питання: 1. The structure and linguistic peculiarities of advertisements.
2. Factors for writing a successful advertisement.

Тема 5. Business letters.

- Основні питання: 1. Writing a business letter, its structure.
2. Different types of business – letters.
3. A letter of complaint.
4. A letter of apology.
5. A letter of recommendation.
6. A letter – enquiry.

Змістовий модуль 2. Communicative Habits in Business.

Тема 6. A business trip.

- Основні питання: 1. Organization of a business trip.
2. Ticket booking.
3. At the customs.

Тема 7. Hotel management. Hotel accommodation reserving.

- Основні питання: 1. Hotel management.
2. Hotel facilities.
3. Writing a letter of reservation.

Тема 8. Business telephoning.

- Основні питання: 1. Stages of a telephone talk.
2. Telephone etiquette.

Змістовий модуль 3. Companies.

Тема 9. The structure of a company.

- Основні питання: 1. The organizational structure of a company.
2. Departments of a company.

Тема 10. Types of companies.

- Основні питання: 1. The world's most respected companies.
2. Factors for making a company successful.

Тема 11. Presenting a company.

- Основні питання: 1. The structure of a presentation.
2. Factors for making a successful presentation.

4. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	ус ьо го	у тому числі					ус ьо го	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л	п.	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. Specific Features of Business English												
Тема 1. Business English as a functional style of English speech	2		2				2					8
Тема 2. Employment	7		4			3	2					6
Тема 3. Job interview	7		4			3						6
Тема 4. Advertisements	7		4			3						6
Тема 5. Business letters	7		4			3						6
Разом за модулем 1	30		18			12	4					32
Модуль 2. Communicative Habits in Business.												
Тема 1. A business trip	10		2			8	2					8
Тема 2. Hotel management. Hotel accommodation reserving	10		2			8	2					9
Тема 3. Business telephoning	10		2			8						9
Разом за модулем 2	30		6			24	4					26
Модуль 3. Companies												
Тема 1. The structure of a company	10		2			8	2					5
Тема 2. Types of companies	10		2			8	2					5
Тема 3. Presenting a company	10		2			8						10
Разом за модулем 3	30		6			24	4					20

5. Теми практичних занять.

№п/п	Назва теми	години
1	Business English as a functional style of English speech	2
2	Employment	4
3	Job interview	4
4	Advertisements	4
5	Business letters	4
6	A business trip	2
7	Hotel management. Hotel accommodation reserving	2
8	Business telephoning.	2
9	The structure of a company	2
10	Types of companies	2
11	Presenting a company	2
	Разом	30

7. Самостійна робота

№п/п	Назва теми	години
1	Business English as a functional style of English speech	0
2	Employment	3
3	Job interview	3
4	Advertisements	3
5	Business letters	3
6	A business trip	8
7	Hotel management. Hotel accommodation reserving	8
8	Business telephoning.	8
9	The structure of a company	8
10	Types of companies	8
11	Presenting a company	8
	Разом	60

8. Методи навчання

Лекції, самостійні роботи, тестування (контрольні роботи), написання творів та доповідей.

9. Форми і методи контролю

Тестування (контрольна робота), співбесіди, опитування.

10. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка 5 (90-100 балів) виставляється якщо студент повністю засвоїв лексичний та граматичний матеріал теми та може вільно використовувати його на практиці.

Оцінка 4

(80-89 балів) виставляється якщо студент засвоїв лексичний та граматичний матеріал теми, але припускається незначних помилок.

(75-79 балів) виставляється якщо студент засвоїв більшу частину лексичного та граматичного матеріалу теми, але невпевнено застосовує його на практиці та припускається незначних помилок, які не впливають на розуміння повідомлення, перекладу.

Оцінка 3

(70-74 бали) виставляється якщо студент засвоїв деяку частину лексичного та граматичного матеріалу теми, необхідну для подальшого навчання.

(60-69 балів) виставляється якщо студент засвоїв тільки деяку частину лексичного та граматичного матеріалу по темі, припускає помилки у відповідях на запитання, виявляє труднощі у спілкуванні та перекладі.

Оцінка 2

(35-59 балів) виставляється якщо студент не засвоїв необхідного обсягу лексичного та граматичного матеріалу з теми, необхідного для перекладу, розуміння та спілкування.

(0-34 бали) виставляється якщо студент не засвоїв значного обсягу лексичного та граматичного матеріалу з теми, не здатний до спілкування.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2			Змістовий модуль №3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11
6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5
										60

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, програма курсу, структурно-логічна схема вивчення дисципліни, тести, завдання для самостійної роботи, ілюстративні матеріали.

Студенти мають доступ до електронних варіантів методичних вказівок до практичних занять.

14.Рекомендована література

Базова

1. Антонов О.И. Английский язык для бизнесменов. – М.: Информпечать,1992.
2. Бернар И., Колли Ж.-К. Толковый экономический и финансовый словарь. В двух томах. – М.: Международные отношения, 1997.
3. Буданов С.І., Борисова А.О. Ділова англійська мова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005.
4. Гринько О.В. Англійська ділова мова. Практикум International Business: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: МАУП, 2003.
5. Израилевич Е.Е. Деловая корреспонденция на английском языке. – М., 2000.
6. Колесникова Н.Л. Деловое общение.– М., 2000.
7. Кузнецова О.В. Деловое общение in Business. – М., 2003.Песочин А.А., Юрчук П.С. Английский для деловых людей.-Х.: Консум, 2002.
8. Наumenко Л.П. Business English Course: Бизнес-курс английского языка. – К., 2004.
9. Розенберг Дж. Словарь банковских терминов /Пер. с англ.-М.: Инфра – М, 1997.
10. Словарь современной экономической теории Максимилиана.-М.: Инфра – М, 1997.
11. Флик Л.С., Руденко Э.В. English for Business Communication with Foreign Partners. – К., 2002.
12. Частник С., Коробка Г. Английский язык для менеджеров туризма и гостиничного бизнеса. – Ростов-на-Дону: «Феникс», Харьков: Торсинг, 2003.
13. Шамхалова Н.А. Сучасна ділова англійська мова. К., 2000.
14. Business English Essentials. Частина 1: Посібник з англійської мови для навчання ділового спілкування./Укл. О. Біленька, А. Павлюк. – Тернопіль, 2003.
15. David Cotton, David Falvey. New Market Leader. Elementary Business English Course Book. – Longman, 2007.
16. David Cotton, David Falvey. New Market Leader. Elementary Business English Practice File. – Longman, 2007.
17. David Cotton, David Falvey. New Market Leader. Pre-Intermediate Business English Course Book. – Longman, 2007.
18. David Cotton, David Falvey. New Market Leader. Pre-Intermediate Business English Practice File. – Longman, 2007.

Інтернет-ресурси

1. <http://learnenglish.britishcouncil.org>
2. <http://projectbritain.com>
3. <http://www.yourdictionary.com>
4. <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/>
5. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary>
6. <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/English>
7. <http://www.economist.com>

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**Юридичний факультет
Кафедра державно-правових дисциплін, міжнародного права і
права Європейського Союзу**

СИЛАБУС

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Розробив: к.п.н., доцент Поляков А.О.

Зміни, що відбуваються в суспільному житті, пред'являють нові вимоги до системи освіти. Сучасні фахівці повинні бути здібними не тільки до репродукції вже наявних знань, але і до творчої діяльності, до нестандартного мислення, тому учбовий процес у вищій школі також необхідно переорієнтовувати в даному аспекті, підсилити розвиваючий компонент освіти.

Курс «Методика викладання правових дисциплін» направлений на вивчення теоретичних та методичних особливостей викладання правових дисциплін; закономірностей і принципів навчання, його цілей; наукових основ змісту освіти, методів, форм, засобів навчання; умов та перспектив розвитку системи освіти в Україні. Введення цієї дисципліни до навчального плану підготовки магістрів спричинено декількома причинами. По-перше, рейтингові дослідження підтверджують популярність юридичної професії у світі, але ж випускники вищого навчального закладу намагаються перевірити свої здібності та застосувати правові знання у будь-яких сферах діяльності. По-друге, навчання та виховання є найдавнішим видом людської діяльності. Набуваючи комплекс знань та навичок, людина завжди прагнула передати їх іншим. Яким способом це здійснювалося раніше та як це краще зробити у сучасному світі є предметом вивчення цієї дисципліни. Процес навчання базується на психолого-педагогічних концепціях, які називаються часто також дидактичними системами або моделями навчання.

Теоретичну основу курсу складають принципи формування знань і умінь, співвідношення методів наукового і учбового пізнання, концепції теоретичних узагальнень, розвитку творчих здібностей що вчать, активізації пізнавальної діяльності, побудови навчальних курсів з різних галузей права, міжнародні тенденції вдосконалення викладання права, історія розвитку методики навчання права. При вивченні методичних дисциплін студенти повинні засвоїти принципи формування знань по праву, алгоритми пізнавальної діяльності, вживані в практиці навчання.

Даний курс орієнтований на формування професійних, педагогічних знань, умінь і навичок, потрібних для вирішення освітніх і виховних завдань у процесі навчання правим дисциплінам. Методика викладання права є синтезом теоретичних основ, передового педагогічного досвіду і особливостей роботи викладачів в загальноосвітніх середніх установах та вищих навчальних закладах.

У завдання курсу входить оволодіння студентами:

- змістом методичної науки, концепціями навчання правознавству і виховання;
- конструювати різні форми занять відповідно до цілей правової освіти;
- основними засобами навчання: програмами, підручниками, дидактичними матеріалами;
- основними видами контролю досягнень, включаючи вирішення завдань, виконання експериментальних завдань, тестових завдань, усного і письмового опиту;
- повинен уміти аналізувати власну діяльність з метою її вдосконалення і підвищення своєї кваліфікації.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами
Модуль 1. Теоретичні основи методики викладання правових дисциплін.

Тема 1. Теорія і методика викладання правових дисциплін: сутність, функції, зв'язок з іншими дисциплінами

Стан вищої юридичної освіти в Україні. Сутність основних категорій, завдання, функції методики викладання правових дисциплін, зв'язок з іншими курсами. Історія становлення методики викладання правових дисциплін в Україні і світі.

Тема 2. Дидактичні аспекти викладання правових дисциплін

Принципи викладання правових дисциплін. Підходи до організації викладання правових дисциплін. Технології навчання студентів юридичних факультетів.

Тема 3. Структура змісту правових дисциплін

Поняття стандарту вищої юридичної освіти. Освітньо-професійна програма вузівської підготовки юристів. Освітньо-кваліфікаційна характеристика. Нормативна частина змісту вищої юридичної освіти. Структурно-логічна схема вузівської підготовки юристів. Поняття навчального плану. Індивідуальний навчальний план.

Тема 4. Безперервність як основний принцип викладання правових дисциплін

Сутність принципу безперервності у сфері правової освіти. Модель і вимоги до викладання правових дисциплін за принципом безперервності навчання. Технології і методи функціонування інтелектуальних систем безперервного навчання. Методи адаптивних гіпермедіа-систем. Методи інтелектуальних систем навчання. Методи інтелектуального колективного навчання. Моделі інтелектуальних систем безперервного навчання. Моделі і механізми адаптації. Моделювання взаємодії учасників навчального процесу.

Модуль 2. Практико-методичні аспекти викладання правових дисциплін.

Тема 5. Форми навчальних занять правових дисциплін

Поняття лекції, дидактичні вимоги, структура лекції, підготовка лекції. Семінар як форма навчального процесу у вищій школі. Типи, форми

семінарів, планування семінарів. Методичні поради студентам до семінарів. Підготовка викладача до семінару. Підготовка студентів до семінару. Методика проведення семінару. Особливості семінарів з юридичних дисциплін на різних курсах. Організація самостійної роботи студентів. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів. Особливості самостійної роботи студентів на різних курсах. Особливості самостійної роботи студентів з різних юридичних дисциплін. Місце і роль практики у навчальному процесі. Види і цілі практики. Зміст практики. Виробнича практика. Переддипломна практика. Новітні форми практики. База практики. Керівництво практикою. Робота студента в період практики. Документи звітності про підсумки практики. Захист практики.

Тема 6. Методи, прийоми і засоби навчання студентів-правників

Методи навчання студентів-правників, підходи до класифікації. Прийоми і засоби навчання правничих дисциплін. Способи роботи з інформаційними джерелами. Аналітичні методи обробки інформації.

Тема 7. Інновації у методиці викладання правових дисциплін

Поняття і функції інновацій в методиці викладання правових дисциплін. Дистанційне навчання: переваги і недоліки. ІР-технології у підготовці студентів-правників. Зарубіжний досвід викладання правових дисциплін.

Тема 8. Особливості контролю в методиці викладання правових дисциплін

Методи і форми контролю знань студентів. Види контролю знань студентів (поточна перевірка, заліково-екзаменаційна сесія, державні экзамени). Принципи контролю і оцінки знань. Критерії і норми оцінки знань. Методика проведення контрольних робіт і колоквіумів. Методика проведення заліків та екзаменів. Методика проведення державних екзаменів.

Тема 9. Методика викладання окремих тем правових дисциплін

Особливості викладання фундаментальних правових дисциплін. Викладання практично зорієнтованих навчальних курсів. Спецкурси і спецсемінари на юридичному факультеті. Консультування: види, форми, способи.

Тема 10. Викладач правових дисциплін: специфіка професійної діяльності, групи вимог до особистості і професійної компетентності

Структура підготовки викладачів для ЗВО. Групи компетенцій викладача ЗВО. Специфіка професійної діяльності викладача правових дисциплін. Моніторинг якості викладання правових дисциплін.

Засоби діагностики успішності навчання

Навчальна дисципліна «Методика викладання правових дисциплін» складається з двох змістових модулів. Відповідно до робочого плану вивчення дисципліни передбачає поточну аудиторну роботу студентів (лекції та практичні заняття), поточні модульні контролі після вивчення першого та другого змістових модулів (що включають в себе оцінку самостійної роботи студентів) а також індивідуальну науково-дослідницьку роботу за бажанням студентів.

Зазначені форми контролю оцінюються за п'ятибальною шкалою (крім модульного контролю) та фіксуються викладачем у журналі. Оцінки за результати роботи студента підлягають переведенню у відповідну кількість балів згідно зі встановленими способами переведення. Загальна кількість балів, яку студент може отримати за вивчення дисципліни, дорівнює 100 балам. При цьому в межах даної кількості балів оцінюється аудиторна робота студента, результати поточних модульних контролів, залік.

Форма підсумкового контролю успішності навчання _____ залік

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Педагогіка

освітнього рівня: Магістр
галузі знань: 08 Право
спеціальності: 081 Право

Харків - 2019

Назва курсу: «Педагогіка»

Анотація курсу: дисципліна розкриває організаційно-процесуальні, методичні засади навчання і виховання студентської молоді відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства, компаративний аналіз наукової та професійної підготовки у галузі права в Україні і провідних країнах світу з акцентом на сучасних особливостях творення правового середовища і правопросвітницької діяльності у сфері захисту прав людини.

Основний фокус навчального курсу: прикладна орієнтація на застосування знань з педагогіки в професійній діяльності у сфері захисту прав людини, самостійній науково-дослідній роботі здобувачів ступеня «магістр права», підготовка до викладацької діяльності у закладах вищої освіти.

Мета курсу: опанування майбутніми магістрами права методологією педагогічної науки, знаннями основних педагогічних категорій і понять, закономірностей функціонування вищої юридичної освіти і її складників (навчально-виховний процес, управління, викладач, студент, професійна культура, форми, методи, засоби організації педагогічної і правопросвітницької діяльності тощо), ознайомлення з інноваційними технологіями; розвиток професійного мислення, практичних умінь і навичок творчого дослідницького підходу в організації педагогічного процесу в умовах вищої школи.

Мета курсу (компетентності):

інформаційна компетентність (володіння інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати різні види інформації, уміння й навички здобувати інформацію з друкованих та інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань професійної діяльності);

комунікативна компетентність (вміння вступати в комунікацію, бути зрозумілим, організовувати спілкування без меж);

продуктивна компетентність (вміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них, проявляти лідерство в колективній взаємодії, здатність виявляти наукову сутність проблем у професійній сфері, обирати та використовувати відповідні методи й організаційні процедури для її вирішення (розв'язання), дослідницької чи інноваційної діяльності, критично оцінювати отримані результати, визначати перспективи подальшої розробки досліджуваної та дотичних тем, здатність використовувати набуті знання принципів положень організації педагогічного процесу у практичній професійній діяльності, забезпечувати реалізацію прав людини в Україні в аспекті організації право-просвітницької роботи і правового виховання молоді);

автономізація на компетентність (здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, самостійно підтримувати конкурентоспроможність себе як фахівця);

моральна компетентність (готовність, спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами у правовому суспільстві);

психологічна компетентність (здатність використовувати психолого-педагогічні знання, форми, методи і засоби навчання, прийоми організації взаємодії в професійній діяльності);

предметна компетентність (володіння традиційними і новачими засобами навчання у сфері обраної спеціальності, уміння і навички стимулювання активності особистості; уміння адаптувати науковий текст до лекційного викладу, уміння вибирати правильний стиль і тон у професійному і спілкуванні, управляти увагою, темпом навчально-пізнавальної діяльності, здатність організовувати педагогічний процес, ставити цілі, приймати і втілювати рішення, оцінювати та забезпечувати ефективність навчально-виховної діяльності);

соціальна компетентність (уміння отримувати задоволення від професійної діяльності; уміння творення правового простору, спроможність орієнтуватися у різних поглядах на проблеми в професійній діяльності та шляхи її розв'язання, формувати власну думку);

математична компетентність (вміння працювати з числом, статистичними даними).

Особисті якості (усвідомлення власного емоційного стану, самоконтроль і саморегуляція; самоповага і впевненість; уміння долати труднощі, стійкість до стресів; загальний оптимістичний настрій, ініціативність, налаштованість на позитивний результат, доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність).

Організація навчання

Викладання та навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та особистісного підходу. Взаємодія у системі «викладач – студент» відбувається через посилення практичної орієнтованості та творчої спрямованості комплексу лекцій, семінарсько-практичних занять, самостійної навчальної і дослідницької роботи з використанням елементів дистанційного навчання, розв'язування практичних завдань і виконання творчих проектів.

Перелік тем

1. Основні категорії вищої юридичної освіти: предмет, методологічні засади, принципові положення, методи дослідження.
2. Історія вищої юридичної освіти. Педагогіка у практиці діяльності фахівців у галузі права в Україні і за кордоном. Юридична освіта за кордоном. Використання світового досвіду в національній освітній системі.
3. Основні напрямки вдосконалення і розвитку юридичної освіти в Україні. Формування нормативно-правової бази вищої юридичної освіти.
4. Дидактичні засади побудови педагогічного процесу, психолого-педагогічні умови ефективності освітнього процесу у сучасних закладах вищої освіти юридичного профілю.
5. Професійна майстерність та техніка майбутнього юриста. Соціально-мотиваційні якості професійної спрямованості особистості майбутнього юриста.

6. Педагогічні проблеми правового виховання сучасної молоді: загальні поняття, сутність важковиховуваності. Вплив спадковості на розвиток особистості. Принципи виховання і перевиховання.

7. Правова культура: ознаки, концептуальні ідеї, методи формування правової культури. Методичний інструментарій право-просвітницької діяльності майбутнього юриста.

8. Значення педагогічного менеджменту в системі підготовки магістра права. Функції менеджменту, принципи положення, форми і методи управління закладами вищої освіти.

9. Характеристика зарубіжних концепцій менеджменту. Сутність стратегічного менеджменту. Сутність процесного, системного і ситуаційного підходів у менеджменті.

10. Етапи розробки й прийняття управлінських рішень. Структура управління закладом вищої освіти. Органи громадського самоврядування.

11. Основні форми методичної роботи у вищому навчальному закладі. Реалізація функцій управління в діяльності викладача вищого навчального закладу.

12. Стилi керівництва в освіті. Компоненти управлінської культури менеджера. Поняття про лідерство. Сутність, завдання, функції самоменеджменту. Самоменеджменту професійній діяльності.

Матеріал для читання

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: Підручник. – К.: Лебідь, 1998. – 560с.
2. Бидей А. Новая доктрина юридического образования / А. Бидей // Підприємництво, господарство і право. - 2014. - N 7. - С. 67-71.
3. Галузинський В.М. Євтух М.Б. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні. – К.: Педагогіка, 1995. – 168с.
4. Золотухіна С.Т., Лозова В.І., Пташний О.Д. Контроль навчально-пізнавальної діяльності студентів (історико-педагогічний аспект): Монографія. – Х. : Вид-во Вировець А.П. Видавнича група «Апостроф», 2012. – 228 с.
5. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник / С. Карпенчук. – К. : Вища школа, 2005. – 180 с.
6. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К. : Знання, 2007.- 447 с.
7. Лекції з педагогіки вищої школи: Навчальний посібник / За ред. В.І. Лозової. — Харків: «ОВС», 2006. — 496 с.
8. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник/ ХДПУ.- 2-е вид.-Харків: “ОВС”, 2002.- 400 с.
9. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд.- 3-тє вид.,перероб. і доп. –К.: Знання, 2007.– 495 с.
10. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. Пометун. – К., 2007. – 144 с.

11. Риторичні вміння правників: теорія і практика [Текст] : монографія / Є. В. Тягнирядно, Г. Х. Яворська ; Одес. держ. ун-т внутр. справ. - О. : ОДУВС, 2009. - 188 с.
12. Скрипник М. І. Правова педагогіка: навч. посіб. / Н. А. Фоменко, М. І. Скрипник, О. В. Фатхутдінова; за наук. ред. Н. А. Фоменко. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 326 с.
13. Чернишова Є. Р. Практична андрагогіка в післядипломній педагогічній освіті. Кн.1: Евтагогіка; практична андрагогіка для самоосвіти андрагога: посіб. / Є. Р. Чернишова, М. І. Скрипник, Т. М. Сорочан; за заг. ред. Є. Р. Чернишової; НАПН України, Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». – Луцьк.: Вежа-Друк, 2015. – 214 с.
14. Яворська Г. Х. Педагогіка для правників : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Г. Х. Яворська. - К. : Знання, 2004. - 335 с.
Офіційні мережеві ресурси
Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.
Офіційний сайт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://naqa.gov.ua>
Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.unesco.org/pidruchniki.ws/pedagogika>
readbookz.com/books
pedagogika.ucoz.ua
ukrkniga.org.ua

Оцінювання передбачає накопичувальну бально-рейтингову систему, що включає оцінювання студентів за усі види аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності (поточний, модульний, підсумковий контроль); модульні контрольні роботи, індивідуальні науково-дослідницькі та творчі проектні роботи, тестування, іспит.

Правила щодо зарахування пропущених занять

Студент, який з поважних причин пропустив заняття, може виконати завдання з робочої навчальної програми дистанційно.

Академічна доброчесність забезпечується обов'язком усіх учасників педагогічного процесу дотримуватися авторського права, у підготовці і участі в усіх формах навчально-виховної діяльності дотримуватися наукової етики.

Поведінка в аудиторії – відповідно до чинних правил і розпоряджень щодо внутрішньої організації педагогічного процесу у закладі вищої освіти.

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет

ім. Г.С. Сковороди

**кафедра цивільно-правових дисциплін, господарського
та трудового права**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Освітнього рівня: Магістр

Галузі знань: 08 Право

Спеціальності: 081 Право

Мета та завдання навчальної дисципліни

Конституція 1996 р. закріплює права людини у галузі соціального забезпечення. Вона кожному гарантує соціальне забезпечення за віком, у разі хвороби, інвалідності, втрати годувальника, для виховання дітей та в інших випадках, встановлених законодавством. Кожний має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. При цьому медична допомога у державних та комунальних закладах охорони здоров'я надається громадянам безоплатно шляхом державного фінансування відповідних соціально-економічних, медико-санітарних й оздоровчо-профілактичних програм. Материнство та дитинство, сім'я знаходяться під забезпеченням держави.

В теперішній час право соціального забезпечення розвивається на підставі нових принципів і концепцій, охоплює нові групи відносин, які раніше знаходились за межами даної галузі права. Сформувалась нова державна система соціального забезпечення.

В період переходу до ринкових відносин у нашій державі з'явилася економічна нестабільність, інфляція, посилюється розшарування суспільства, зростає безробіття, тому гостро стала проблема соціальної захищеності громадян. Вирішити її в рамках однієї галузі – права соціального забезпечення – неможливо, оскільки вона виходить одночасно на декілька галузей права (трудове, цивільне, житлове, сімейне, фінансове тощо). Ці обставини слід враховувати при вивченні курсу права соціального забезпечення.

Завдання вивчення дисципліни полягає в оволодінні студентами основних теоретичних знань щодо проблем права соціального забезпечення, в умінні орієнтуватись у чинному законодавстві України про соціальний забезпечення. У процесі вивчення права соціального забезпечення студенти повинні набути навичок у користуванні відповідними нормативними актами, уміти вирішувати конкретні практичні питання, пов'язані з застосуванням норм права соціального забезпечення, слідкувати за змінами в поточному законодавстві.

При вивченні права соціального забезпечення студент повинен, передусім, керуватися навчальною програмою курсу, де визначений обсяг матеріалів, коло теоретичних проблем і конкретних питань, що повинні бути засвоєні, а також методичними вказівками до кожної теми.

Користуючись відповідними підручниками та нормативними актами, слід мати на увазі, що у нормативні акти України внесені та вносяться значні зміни, які не враховані та не розкриті в навчальній літературі. Тому відповідний матеріал треба вивчати самостійно, керуючись нормативними актами в останній редакції.

При вивченні тем курсу студентам слід приділити особливу увагу тенденціям розвитку права соціального забезпечення в сучасних умовах формування ринкової економіки. У зв'язку з цим на практичних заняттях розглядаються спірні питання тем, студентами наводяться анотації опублікованих наукових статей, заслуховуються доповіді, проводяться диспути, готуються реферати за найбільш важливими проблемами права соціального забезпечення в нашій країні.

Теми вивчаються на практичних заняттях шляхом аналізу основних теоретичних положень та їх застосування. В процесі розв'язання завдань (казусів) студент повинен вміти аналізувати фактичні обставини справи, знайти та застосувати правові норми щодо даної проблеми та вирішити справу по суті.

Як до, так і під час розв'язання завдань, викладач може ставити теоретичні питання, які стосуються інституту галузі права, що вивчається. У відповіді на ці питання студент повинен не тільки переказати відповідні розділи підручника або лекції, а й показати знання рекомендованої літератури та нормативних актів. Бажано, щоб студент висловив своє ставлення до дискусійних питань.

Вибір завдань та їх кількість при вивченні курсу права соціального забезпечення України здійснюється викладачем, який проводить заняття в студентській групі, в залежності від кількості годин, відведених на вивчення окремої теми. Рішення завдань повинне бути виконане письмово. В ньому треба дати відповіді не тільки на питання, що поставлені в умовах завдання, але й на ті, які логічно витікають з рішення, аргументувавши, чому саме ця норма права

повинна бути застосована. При цьому треба навести назву нормативного акту, дату його прийняття, конкретну статтю або пункт, на які робиться посилання при вирішенні завдання.

Для того, щоб студент міг в повній мірі опанувати дану дисципліну, він повинен не тільки відвідувати лекції та практичні заняття, а й працювати самостійно. Самостійно студентом вивчаються теми, які не розглядаються на лекціях або практичних заняттях. До кожної такої теми пропонуються питання, що її розкривають, та відповідні нормативні акти. Підсумком самостійної роботи повинне бути знання теоретичних питань, нормативної бази, а також вміння застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань.

Кафедра цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права ХНПУ імені Г.С. Сковороди бажає Вам успіху у вивченні однієї з важливих в умовах становлення ринку праці юридичних дисциплін – права соціального забезпечення України.

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Теми	Кількість годин		
		Лекції	Практ.	Самост. робота
Змістовий модуль 1				
Загальні засади соціального забезпечення в Україні				
1.	Соціальний забезпечення – пріоритетний напрямок соціальної політики України	-	-	2
2.	Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення України	-	-	6
3.	Поняття, предмет, метод та система права соціального забезпечення України	2	2	2
4.	Принципи права соціального забезпечення України	1	-	2

5.	Джерела права соціального забезпечення України	1	-	6
6.	Правовідносини в праві соціального забезпечення України	4	2	2
7.	Організаційно-правові форми соціального забезпечення в Україні	2	2	2
8.	Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальний забезпечення	2	2	2
9.	Організація загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні	2	-	2
Змістовий модуль 2				
Правове регулювання соціального забезпечення осіб в Україні				
10.	Пенсійне забезпечення за рахунок державних страхових фондів України	2	4	1
11.	Пенсійне забезпечення за рахунок Пенсійного фонду та державного бюджету України	2	4	1
12.	Система страхових допомог в Україні	2	4	1
13.	Державні соціальні допомоги в Україні	2	2	1
14.	Соціальні пільги як вид соціального забезпечення в Україні	2	2	1
15.	Соціальні послуги в Україні	2	2	1
16.	Міжнародні стандарти соціального забезпечення	-	-	6
Всього		26	26	38

ПРОГРАМА КУРСУ
ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Тема 1. Соціальне забезпечення – пріоритетний напрямок соціальної політики України

Поняття соціального забезпечення, соціального захисту, соціальної політики держави.

Основні напрямки діяльності держави у сфері соціального забезпечення.

Функції соціально-забезпечувальної політики держави.

Історія виникнення та розвитку соціального забезпечення.

Етапи формування та розвитку державної системи соціального забезпечення України.

Концепція реформи соціального забезпечення в Україні.

Тема 2. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення України

Поняття, мета встановлення та принципи формування державних соціальних стандартів, державних соціальних гарантії, соціальних норм та нормативів.

Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт: поняття, значення у сфері соціального забезпечення.

Система та класифікація соціальних нормативів.

Основні державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження.

Інші державні соціальні гарантії.

Проблеми фінансового забезпечення державних соціальних гарантії на рівні державних соціальних стандартів.

Тема 3. Поняття, предмет, метод та система права соціального забезпечення України

Соціально-забезпечувальні відносини та їх види в Україні. Відносини, що тісно пов'язані з соціально-забезпечувальними відносинами.

Поняття та предмет права соціального забезпечення. Юридична природа права соціального забезпечення.

Специфіка методу права соціального забезпечення.

Основні функції права соціального забезпечення.

Система права соціального забезпечення. Загальні та особливі положення права соціального забезпечення. Проблема поділу права соціального забезпечення на інститути.

Місце права соціального забезпечення в системі національного права. Співвідношення права соціального забезпечення з трудовим,

цивільним, адміністративним, фінансовим та іншими суміжними галузями права.

Тема 4. Принципи права соціального забезпечення України

Поняття та система принципів права соціального забезпечення. Проблеми законодавчого закріплення принципів права соціального забезпечення.

Поширення права соціального забезпечення на всіх громадян незалежно від громадянства, форми та виду суспільно-корисної діяльності.

Здійснення забезпечення у випадку настання соціального ризику. Універсальність соціального забезпечення.

Здійснення забезпечення на рівні не нижче встановлених у державі соціальних стандартів.

Державна гарантованість права на соціальний забезпечення.

Принцип справедливості та неупередженості.

Принципи солідарної та індивідуальної відповідальності.

Диференціація умов та обсягів соціального забезпечення.

Принцип ефективності. Адресний характер соціального забезпечення.

Інші принципи права соціального забезпечення.

Тема 5. Джерела права соціального забезпечення України

Поняття джерел права соціального забезпечення. Класифікація джерел права соціального забезпечення.

Конституційні засади права соціального забезпечення України.

Загальні, спеціальні та комплексні закони як джерела права соціального забезпечення.

Підзаконні нормативно-правові акти як джерела права соціального забезпечення. Акти фондів соціального страхування.

Акти органів місцевого самоврядування як джерела права соціального забезпечення.

Локальні правові акти у системі джерел права соціального забезпечення.

Міжнародні договори як джерела права соціального забезпечення.

Проблема кодифікації законодавства про соціальне забезпечення. Значення актів судової влади як джерел права соціального забезпечення.

Тема 6. Правовідносини в праві соціального забезпечення України

Поняття, особливості та види правовідносин за правом соціального забезпечення.

Соціально-забезпечувальні правовідносини, процедурні правовідносини, процесуальні правовідносини. Соціально-страхові правовідносини: поняття, правова природа, особливості та види.

Суб'єкти правовідносин соціального забезпечення: поняття, види, правосуб'єктність. Загальні суб'єкти правовідносин соціального забезпечення. Громадяни як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Особливості правового статусу громадян при наданні різних видів соціального забезпечення.

Сім'я як суб'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин.

Спеціальні суб'єкти соціального забезпечення. Правовий статус ветеранів війни, ветеранів військової служби, військовослужбовців та членів їх сімей.

Правовий статус ветеранів праці та осіб, віднесених до реабілітованих репресованих громадян, біженців та осіб, яким Україна надала притулок, жертв нацистських переслідувань.

Уповноважені державою органи як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин. Управління праці та соціального забезпечення населення: завдання та повноваження. Правовий статус територіальних центрів. Органи охорони здоров'я. Правовий статус МСЕК. Інші державні органи як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Фонди соціального забезпечення як суб'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин: поняття, види, завдання, джерела та напрямки використання коштів. Правове становище страхових фондів. Управління страховими фондами. Особливість правового становища державних (нестрахових) фондів.

Об'єкти соціально-забезпечувальних правовідносин.

Поняття, ознаки та види державних пенсій. Страхові та державні (нестрахові) пенсії. Поняття, ознаки та види соціальних допомог в Україні. Страхові та нестрахові державні соціальні допомоги. Соціальне обслуговування як вид соціального забезпечення: поняття, форми, види. Соціальні пільги: поняття, ознаки, види. Відмінність соціальних державних пільг від професійних.

Зміст соціально-забезпечувальних правовідносин.

Юридичні факти за правом соціального забезпечення: поняття, особливості, види та система.

Стаж як умова виникнення права на деякі види соціального забезпечення.

Поняття, ознаки та види страхового стажу. Загальний та спеціальний страховий стаж. Порядок обчислення стажу. Порядок підтвердження страхового стажу. Свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Поняття, підстави застосування та порядок підтвердження вислуги років як пенсійного юридичного факту.

Тема 7. Організаційно-правові форми соціального забезпечення в Україні

Поняття організаційно-правової форми соціального забезпечення.

Види організаційно-правових форм соціального забезпечення в Україні.

Соціальне страхування: державне та недержавне.

Асигнування за рахунок державного бюджету. Видатки, що здійснюються з державного бюджету: на охорону здоров'я, на соціальний захист та соціальне забезпечення. Видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів. Трансферти, які надаються з державного бюджету України місцевим бюджетам.

Державна соціальна підтримка як організаційно-правова форма соціального забезпечення в Україні.

Недержавне соціальне забезпечення: теоретичні основи та проблеми запровадження.

Тема 8. Соціальні ризики як підстава виникнення права на соціальне забезпечення

Поняття, ознаки, види соціальних ризиків. Страхові та нестрахові ризики.

Індивідуальні, професійні та публічні соціальні ризики: поняття, система та джерела фінансування.

Малозабезпеченість як соціальний ризик: поняття, критерії, порядок підтвердження. Бідність, межа бідності.

Непрацездатність: поняття, види, причини, порядок підтвердження.

Пенсійний вік як соціальний ризик.

Тимчасова втрата працездатності: причини, порядок підтвердження. Загальне захворювання та каліцтво, не пов'язане з виконанням трудових обов'язків. Втрата працездатності внаслідок професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

Інвалідність: поняття, причини, види. Групи інвалідності та порядок їх встановлення. Організація та проведення медико-соціальної експертизи.

Безробіття, часткове безробіття: поняття, порядок підтвердження.

Втрата годувальника: суб'єкти та умови правомірності визнання соціального ризику.

Наявність неповнолітніх дітей як підстава здійснення соціального забезпечення.

Публічні соціальні ризики: втрата працездатності внаслідок Чорнобильської та інших техногенних катастроф.

Тема 9. Організація загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні

Поняття та ознаки соціального страхування. Відмінність соціального страхування за правом соціального забезпечення від цивільно-правового договору страхування.

Суб'єкти державного соціального страхування. Об'єкти соціального страхування за законодавством України.

Принципи загальнообов'язкового соціального страхування.

Відмінність страхового соціального внеску (збору) від податку.

Організація пенсійного страхування в Україні. Збір на загальнообов'язкове пенсійне страхування.

Правові засади соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.

Організація соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання.

Соціальне страхування від безробіття.

Медичне страхування: теоретичні засади та проблеми запровадження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ В УКРАЇНІ

Тема 10. Пенсійне забезпечення за рахунок страхових фондів України

Сучасний стан та напрями реформування державної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Поняття, ознаки та система страхових пенсій. Суб'єкти права на страхову пенсію. Умови призначення страхової пенсії.

Правове регулювання пенсійного забезпечення за віком. Загальні умови, порядок призначення та виплати пенсій за віком. Розміри пенсії за віком.

Пільгове пенсійне забезпечення за віком: окремих професійних категорій; за станом здоров'я; внаслідок виконання соціальної функції.

Пенсії у зв'язку з інвалідністю: поняття, види, умови призначення. Розміри пенсій та надбавки до них.

Пенсії у зв'язку з втратою годувальника.

Поняття, особливості та правові засади призначення та виплати пенсії за вислугу років. Умови призначення пенсій за вислугу років спеціалістам окремих галузей народного господарства, працівникам авіації та льотно-випробного складу, іншим категоріям осіб.

Порядок нарахування, призначення та виплати страхових пенсій. Правові підстави, умови та порядок перерахунку пенсій.

Тема 11. Пенсійне забезпечення за рахунок Пенсійного фонду та державного бюджету України

Поняття, ознаки та система пенсій, які забезпечуються за рахунок Пенсійного фонду та державного бюджету. Джерела фінансування спеціальних пенсій. Суб'єкти права на спеціальну пенсію. Умови призначення спеціальної пенсії.

Поняття, особливості, правові засади призначення та виплати спеціальних пенсій.

Пенсійне забезпечення окремих категорій працівників: військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ, державних службовців, службових осіб органів місцевого самоврядування, наукових та науково-педагогічних працівників, суддів, народних депутатів, службових осіб митних

органів, службових осіб прокуратури, працівників засобів масової інформації.

Пенсії за особливі заслуги перед державою: поняття, суб'єкти, порядок призначення.

Особливості державного пенсійного забезпечення інших осіб: постраждалих від Чорнобильської катастрофи, жителів гірських населених пунктів, ветеранів війни, донорів.

Тема 12. Система страхових допомог в Україні

Поняття, ознаки та види страхових допомог. Правове регулювання надання страхових допомог.

Допомога в разі тимчасової непрацездатності: поняття, умови призначення, суб'єкти, правові підстави та порядок призначення та виплати.

Допомога на випадок вагітності та пологів. Допомога у зв'язку з доглядом за дитиною.

Страхові допомоги в разі безробіття: допомога в разі безробіття, в тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності; допомога в разі часткового безробіття; матеріальна допомога у період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного; матеріальна допомога у разі безробіття, одноразова матеріальна допомога безробітному та непрацездатним особам, які перебувають на його утриманні.

Страхові допомоги у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням.

Допомога на поховання.

Порядок обчислення середньої зарплати для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Тема 13. Державні соціальні допомоги в Україні

Поняття та ознаки державних допомог. Система державних допомог. Правові підстави призначення. Особливості фінансування державних допомог.

Загальні державні допомоги. Державні допомоги сім'ям з дітьми: суб'єкти, види, правові умови призначення та виплати. Допомога в разі вагітності та пологів. Одноразова допомога при народженні дитини. Допомога у зв'язку з доглядом за дитиною. Допомога малозабезпеченим

сім'ям з дітьми. Допомога на дітей, які перебувають під опікою та піклуванням.

Допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Державні допомоги дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства.

Поняття та особливості житлових субсидій.

Медична допомога громадянам в Україні.

Поняття, особливості, суб'єкти спеціальних державних допомог. Державні допомоги особам, що постраждали від Чорнобильської катастрофи та інших техногенних катастроф.

Державні допомоги ветеранам війни, ветеранам праці.

Тема 14. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення в Україні

Поняття та ознаки соціальних пільг як виду соціального забезпечення. Відмінність соціальних пільг від інших, які є близькими за змістом та способом надання.

Класифікація соціальних пільг за суб'єктом. Пільги, які надаються для підтримки життя та які надаються при настанні інших соціальних ризиків.

Види соціальних пільг за змістом. Медико-реабілітаційні пільги; соціально-трудові пільги; житлово-побутові пільги; соціально-побутові пільги; пільги на оплату житлово-комунальних послуг та ін.

Тема 15. Соціальні послуги в Україні

Поняття, ознаки та принципи здійснення соціальних послуг. Форми та види соціальних послуг. Соціально-побутова реабілітація, соціально-трудова реабілітація, соціально-культурні послуги, соціально-медичне обслуговування. Органи, які здійснюють соціальне обслуговування.

Платні й безоплатні соціальні послуги. Джерела фінансування соціальних послуг.

Страхові соціальні послуги. Соціальні послуги безробітним: професійна підготовка або перепідготовка, підвищення кваліфікації та профорієнтація; пошук підходящої роботи та сприяння у працевлаштуванні; інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з працевлаштуванням. Соціальні послуги інвалідам: медична реабілітація; соціальна реабілітація; професійна реабілітація, транспортне обслуговування інвалідів, забезпечення інвалідів протезно-ортопедичними засобами. Санаторно-курортне обслуговування.

Система нестрахових соціальних послуг. Соціальні послуги територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів та одиноких непрацездатних громадян. Соціальне обслуговування дітей-сиріт.

Соціальне обслуговування вдома.

Тема 16. Міжнародні стандарти соціального забезпечення

Поняття, види та значення міжнародно-правових стандартів соціального забезпечення.

Право на соціальне забезпечення в системі соціальних прав людини.

Основні права людини у сфері соціального забезпечення.

Зміст права на соціальне забезпечення у Загальній декларації прав людини.

Види соціального забезпечення за Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права.

Система прав на соціальне забезпечення за Європейською соціальною хартією.

Міжнародно-правове значення Конвенцій та Рекомендацій МОП:

№ 102 про мінімальні норми соціального забезпечення;

№ 117 про основні цілі і норми соціальної політики;

№ 118 про рівність громадян держави, іноземців та осіб без громадянства у сфері соціального забезпечення;

№ 128 про допомоги по інвалідності, у старості та на випадок втрати годувальника;

№ 69 про медичне обслуговування;

№ 157 про встановлення міжнародної системи збереження прав у сфері соціального забезпечення.

Міжнародні гарантії права на пенсійне забезпечення.

Міжнародно-правові стандарти соціальних допомог.

Проблема імплементації міжнародних норм про соціальне забезпечення у національне законодавство.

Міжнародне співробітництво у сфері державного соціального страхування. Міжнародні договори у сфері соціального забезпечення, учасником яких виступає Україна.

Види контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення

поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань.

Проміжний контроль відбувається у вигляді модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
15	15	10	10	15	10	5	10	15	15	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90 – 100	A	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) в повному обсязі, без помилок або з невеликою кількістю помилок, які не мають значного характеру.
82-89	B	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі або із наявністю невеликої кількості несуттєвих помилок
74-81	C	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі та із наявністю невеликої кількості суттєвих помилок

64-73	D	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі або із наявністю великої кількості суттєвих помилок
60-63	E	зараховано	Виконання завдання (надання відповіді) не в повному обсязі та із наявністю великої кількості суттєвих помилок
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Завдання виконано (відповідь надано) частково (менш ніж на 60%)
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Завдання не виконано (відповідь не надано) або виконано (надано) не більше ніж на третину

При оцінці знань студента, враховується наступне:

- **Відповідь є вірною**, тобто відповідає положенням чинного законодавства або доктрині.
- **Відповідь є повною**, тобто студент розкрив всі суттєві елементи.
- **Завдання вважається виконаним повністю**, якщо воно враховує всі вимоги, встановлені законодавством (наприклад, вимоги щодо змісту рішення суду, які встановлені ЦПК України – для завдання щодо складання проекту рішення суду), законодавством та органами місцевого самоврядування (для завдань щодо переведення переміщення у нежитловий фонд, підготовки документів на будівництво приватного житлового будинку, тощо).

Політика курсу.

- Студент повинен відвідати всі лекційні та практичні заняття.
- Студенту рекомендується доповідати на всіх практичних заняттях.
- Заняття, які студент пропустив, він повинен відпрацювати, попередньо отримавши дозвіл керівництва факультету. Відпрацювання провадиться в усній формі. Графік, за яким

студент може відпрацювати, знаходиться на дошці оголошень біля кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права.

- Під час навчальних занять забороняється вживати їжу та напої (крім води).
- Студенту рекомендується не використовувати телефон для спілкування під час навчальних занять. У разі необхідності телефонної розмови під час навчальних занять, студент зобов'язаний залишити аудиторію, щоб не заважати іншим студентам здобувати знання.
- Студент повинен виконувати всі завдання самостійно. У випадку виявлення плагіату, завдання вважається невиконаним.
- Студенти самостійно обирають завдання для семестрового контролю. Завдання можна обрати будь-яке, а не тільки з перелічених у практикумі (у такому випадку, слід повідомити викладача).
- Студенти самостійно визначають склад груп для виконання завдання до семестрового контролю та ролі в групі. У презентації результатів виконання такого завдання приймають участь всі студенти.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Правові основи діяльності адвокатури і нотаріату

освітнього рівня: Магістр
галузі знань: 08 Право
спеціальності: 081 Право

Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни складають закономірності виникнення й становлення інституту адвокатури в Україні; принципи та засади здійснення адвокатської діяльності; особливості організаційно-правових форм здійснення адвокатської діяльності; види адвокатської діяльності; правовий статус адвоката; гарантії адвокатської діяльності; адвокатське самоврядування тощо; генеза інституту нотаріату в Україні; аналіз правового положення як державних, так і приватних нотаріусів; порядок вчинення нотаріальних дій тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Правові основи діяльності адвокатури і нотаріату» є орієнтування студентів на потреби політико-правової практики держави, підготовка кваліфікаційних фахівців, які б могли успішно працювати в умовах всебічного оновлення суспільного життя, формування системи теоретичних знань і практичних навичок щодо наукової організації роботи адвокатури, нотаріальних органів та посадових осіб, які вчиняють нотаріальні дії, професійної правосвідомості та правової культури, стимулювання активної правової позиції, спираючись на основні завдання адвокатури та нотаріату, а саме - надання кваліфікованої юридичної допомоги, охорону власності, прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, запобігання правопорушенням і як наслідок — забезпечення законності, насамперед у цивільно-правових відносинах.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Правові основи діяльності адвокатури і нотаріату» є: аналіз виникнення та розвитку адвокатури; вивчення законодавчої бази, що є підґрунтям діяльності адвокатури в Україні; розкриття питань специфіки адвокатської діяльності у Конституційному Суді України, кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному процесах; вивчення основних етичних правил поведінки адвоката; дослідження існуючих правових систем адвокатури; навчити складати процесуальні акти, які готує адвокат при розгляді справ в різних інстанціях;

формування умінь використовувати знання основних теоретичних положень нотаріального права, змісту нормативних актів, що регулюють нотаріальні правовідносини, для забезпечення захисту та охорони власності, прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, сприяння у зміцненні законності та правопорядку, попередження правопорушень, а також практичних навичок по складанню проектів правових документів та веденню нотаріального діловодства.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: історію виникнення та розвитку адвокатури; історію виникнення та розвитку нотаріату, теорію нотаріального процесуального права, зокрема понятійний апарат, його норми, стадії нотаріального процесу, а також види нотаріальних проваджень; походження понять “правозаступництво”, “представництво” та “професійна правнича допомога”; принципи організації та діяльності адвокатури; порядок отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; організаційні форми діяльності адвокатури та порядок реєстрації адвокатських об’єднань, бюро; права та обов’язки адвоката; гарантії адвокатської діяльності; порядок притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності та види дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката; методику організації роботи над справою; методику здійснення захисту в суді; перспективи подальшого розвитку адвокатури; засади та завдання адвокатського самоврядування; Закон України «Про нотаріат», як матеріальне, так і процесуальне право щодо вчинення нотаріальних дій, зокрема Порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса, Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, Правила ведення нотаріального діловодства, перспективи подальшого розвитку науки про нотаріальне процесуальне право.

уміти: самостійно вирішувати задачі на практичних заняттях, застосовуючи чинне законодавство; виконувати тестові завдання, опрацьовувати наукові джерела, виконувати інші види самостійної роботи; визначити місце адвокатури в юридичному механізмі захисту прав людини; використовувати набуті знання у практичній діяльності; правильно застосовувати норми матеріального права при посвідченні правочинів; керуватися нормами процесуального права при вчиненні нотаріальних проваджень; належним чином оформлювати процесуальні документи.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1. Історія та сучасність адвокатури в Україні

Тема 1. Організація сучасної адвокатури в Україні.

Змістовний модуль 2. Участь адвоката у суді

Тема 2. Організація роботи адвоката у кримінальному процесі. Адвокат – представник потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача.

Тема 3. Організація роботи адвоката у цивільному процесі. Діяльність адвоката як процесуального представника під час перегляду судових рішень.

Тема 4. Специфіка надання правової допомоги юридичним особам. Участь адвоката в адміністративному судочинстві. Організація роботи адвоката у конституційному процесі.

Змістовий модуль 3. Загальні положення про нотаріат

Тема 5. Поняття, завдання і функції нотаріату України. Предмет та метод нотаріального процесуального права.

Тема 6. Організаційні основи діяльності нотаріату. Компетенція нотаріальних органів. Контроль за нотаріальною діяльністю. Нотаріальний процес. Загальні правила вчинення нотаріальних дій.

Змістовний модуль 4. Основні правила посвідчення правочинів та видачі свідоцтв

Тема 7. Посвідчення правочинів про відчуження нерухомого майна. Посвідчення заповітів та довіреностей. Посвідчення інших договорів.

Тема 8. Засвідчення вірності копій документів і виписок із них, справжності підписів і правильності перекладу. Посвідчення безспірних юридичних фактів. Прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів. Вчинення виконавчих написів та морських протестів. Посвідчення безспірних прав. Міжнародне співробітництво у сфері нотаріату.

4. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС 120 годин.

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
<i>Змістовий модуль 1. Історія та сучасність адвокатури в Україні</i>												
Тема 1.	20	2	3			15						
Разом за змістовим модулем 1	20	2	3			15						
<i>Змістовий модуль 2. Участь адвоката у суді</i>												
Тема 2.	22	3	4			15						
Тема 3.	22	3	4			15						
Тема 4.	17	2	5			10						
Разом за змістовим модулем 2	61	8	13			40						
<i>Змістовий модуль 3. Загальні положення про нотаріат</i>												
Тема 5.	15	2	3			10						
Тема 6.	23	3	5			15						
Разом за змістовим модулем 3	38	5	8			25						
<i>Змістовий модуль 4. Основні правила посвідчення правочинів та видачі свідоцтв</i>												
Тема 7.	16	2	4			10						
Тема 8.	15	1	4			10						
Разом за змістовим модулем 4	31	3	8			20						
Усього годин	150	18	32			100						

Види контролю

Контроль знань студентів включає поточний, модульний та підсумковий семестровий контроль знань.

Види **поточного** контролю обираються викладачем відповідності з даною програмою. Видами поточного контролю можуть бути результати вирішення задач, виконання індивідуальних завдань, опитування, колоквіуми, тощо.

При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання законодавства про адвокатуру та нотаріат, продемонстровані у виконаних (як правило

письмово) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань.

Модульний контроль (сума балів за кожний змістовий модуль (далі – ЗМ) проводиться після вивчення тем відповідного модулю. Підсумкова кількість балів за змістові модулі визначається як сума балів за всіма формами поточного контролю.

Підсумкова оцінка з даної дисципліни визначається як сума (проста) оцінок за заліковими модулями.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
15	15	15	5	10	20	10	10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

При оцінці знань студента, враховується наступне:

- **Відповідь є вірною**, тобто відповідає положенням чинного законодавства або доктрині.
- **Відповідь є повною**, тобто студент розкрив всі суттєві елементи.
- **Завдання вважається виконаним повністю**, якщо воно враховує всі вимоги, встановлені законодавством (наприклад, вимоги щодо змісту позовної заяви, які встановлені ЦПК України) тощо.

Політика курсу.

- Студент повинен відвідати всі лекційні та практичні заняття.
- Студенту рекомендується доповідати на всіх практичних заняттях.
- Заняття, які студент пропустив, він повинен відпрацювати, попередньо отримавши дозвіл керівництва факультету. Відпрацювання провадиться в усній формі. Графік, за яким студент може відпрацювати, знаходиться на дошці оголошень біля кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права.
- Під час навчальних занять забороняється вживати їжу та напої (крім води).

• Студенту рекомендується не використовувати телефон для спілкування під час початкових занять. У разі необхідності телефонної розмови під час навчальних занять, студент зобов'язаний залишити аудиторію, щоб не заважати іншим студентам здобувати знання.

• Студент повинен виконувати всі завдання самостійно. У випадку виявлення плагіату, завдання вважається невиконаним.

• Студенти самостійно обирають завдання для семестрового контролю. Завдання можна обрати будь-яке, а не тільки з перелічених у практикумі (у такому випадку, слід повідомити викладача).

• Студенти самостійно визначають склад груп для виконання завдання до семестрового контролю та ролі в групі. У презентації результатів виконання такого завдання приймають участь всі студенти.

Методичне забезпечення

Ждан М.Д. Адвокатура України : навчальний посібник / М.Д Ждан. – Вид. 2-ге, допов. і перероб. – Харків, Вид-во «Перлина», 2014. – 180 с.

Правові основи діяльності адвокатури. Методичні рекомендації за вимогами кредитно-модульної системи навчання / Ждан М.Д. – Х.: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018. – 72 с.

Нотаріат України. Методичні рекомендації за вимогами кредитно-модульної системи навчання / Ждан М.Д. – Х.: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2018. – 72 с.

Рекомендована література

Базова

1. Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні. – Харків. – 2006.

2. Комаров В. В., Баранкова В. В., Малюга Л. В., Федорченко Н. В. Нотаріат в Україні: Підручник / В.В. Комаров (ред.). — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 320 с.

3. Медвідь Ф.М., Усенко В.Ф., Медвідь Я.Ф. Нотаріальний процес в Україні: Навчальний посібник / За ред. Ф.В.Медвідя. - К.: Атака, 2016.-324с.

Допоміжна

1. Адвокатура України: забуте і невідоме / М. С. Байдак, Т. М. Безега, А. В. Блануца, А. П. Бутенко, А. О. Вараниця; ред.: І. Б. Василик; Нац. асоц. адвокатів України, Центр дослідж. адвокатури і права, НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. — Київ: КВІЦ, 2016. — 555 с.

2. Ковальський В.С., Білоус В.Т., Демський С.Е. та інші. Суд, правоохоронні та правозахисні органи: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер. – 2002.

3. Несінов О. Про деякі спірні і суперечливі положення КПК України та їх використання для посилення позиції захисту (частина друга) / О. Несінов // Вісник НААУ. – 2016. – № 7-8 (25). – С. 32-36.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.

2. Цивільний кодекс України // ВВР. - 2003. - NN 40-44. - Ст. 356 .

3. Цивільний процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2004. - N 40-41, 42. - Ст. 492.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України // ВВР України. - 2013, № 9-10, № 11-12, № 13. - Ст. 88.

5. Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” // ВВР України. – 2013. - № 27. - Ст. 282.

6. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» ВВР України. – 2011. - № 51. - Ст. 577.

7. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” // ВВР України. – 2016. - №31. – Ст. 545.

8. Про нотаріат: Закон України // ВВР. – 1993. - №39. – Ст. 383.

Журнали

1. Вісник Академії адвокатури України. – 2003 - 2019 р.р.

2. Вісник Академії правових наук. – 2000 - 20189 р.р.

3. Право України. – 2001 – 2019 р.р.

Інформаційні ресурси

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)

Харківський національний педагогічний університет

Імені Г. С. Сковороди

Юридичний факультет

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Проблеми захисту трудових прав

освітнього рівня: Магістр

галузі знань: 08 Право

спеціальності: 081 Право

Розробив: кандидат юридичних наук, доцент
кафедри цивільно-правових дисциплін,
господарського та трудового права Новіков
Денис Олександрович

Харків - 2019

Анотація курсу. Конституція України, проголосивши курс на побудову правової соціальної держави, закріпила, що зміст і спрямованість дій держави визначається правами, свободами людини, і їхніми гарантіями. Крім того, у діючому українському законодавстві одержав закріплення широкий перелік прав і свобод людини й громадянина, що, безсумнівно, є одним із найважливіших кроків до побудови правової соціальної держави. Однак перехід до ринкових відносин здійснив і деякий несприятливий вплив на певні сфери громадського життя. Зокрема, він виявився в сфері трудових і тісно пов'язаних з ними інших відносин. Подібне положення речей можна пояснити, тим, що ринкові відносини створюють передумови для виникнення антагонізму між працівниками та роботодавцями. Так, метою перших є при мінімальних витратах своєї праці одержати максимально можливий розмір оплати цієї праці. Останні ж зацікавлені у тому, щоб при максимальній продуктивності праці працівників витратити мінімум коштів на її оплату. Крім того, такий стан посилюється досить низьким рівнем правової культури у суспільстві та слабким рівнем розвитку соціального діалогу. У таких складних соціально-економічних умовах основною гарантією реалізації трудових прав людини повинен стати особливий механізм їх захисту, що відповідав би потребам сучасного суспільства.

Метою навчальної дисципліни «Проблеми захисту трудових прав» є вивчення теоретико-правових, законодавчих та практичних аспектів захисту трудових прав, здобуття знань та навичок, необхідних для надання юридичної допомоги при вирішенні трудових спорів.

Завданнями, які ставляться при викладанні та вивченні навчального курсу «Проблеми захисту трудових прав» наступні: розкрити поняття трудових спорів як основної категорії у сфері захисту трудових прав; визначити специфіку нормативно-правових та правотворчих джерел захисту трудових прав; охарактеризувати особливості вирішення індивідуальних трудових спорів, уповноваженими юрисдикційними органами; проаналізувати правову специфіку вирішення колективних трудових спорів; розглянути зарубіжний досвід вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів; сформулювати в студентів знання та навички роботи із процесуальним законодавством, яке застосовується при вирішенні індивідуальних трудових спорів; навчити студентів самостійно складати процесуальні документи у сфері вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів.

Компетентностями, якими має оволодіти студент при вивченні навчального курсу «Проблеми захисту трудових прав» є:

Загальні компетентності (ЗК) ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою в

усній та письмовій формі. ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК7. Здатність постійно та безперервно вчитися і оволодівати сучасними знаннями та технологіями. ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним, оцінювати та підтримувати якість результату професійної діяльності. ЗК9. Здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), цінувати та поважати різноманітності і мультикультурності. ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенство права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК12. Здатність формулювати особисту думку та аргументовано її представляти. ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, навколишнє середовище на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій. ЗК14. Уміння виявляти й використовувати різні джерела інформації, розуміти, критично-конструктивно оцінювати й використовувати інформацію. ЗК15. Здатність продукувати нові ідеї.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК) СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві. СК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи. СК4. Знання, розуміння та використання міжнародних стандартів прав людини, основ права Європейського Союзу, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини. СК7. Здатність застосовувати знання завдань, принципів, концепцій і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів цивільного процесуального права, трудового права. СК8. Знання, розуміння та використання особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права. СК9. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти. СК10. Знання і розуміння соціальної природи трудових відносин та їх правового регулювання. СК11. Знання та використання особливостей іновацій в правовій сфері. СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і критичного та творчого застосування набутих знань у професійній діяльності. СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо

нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення. СК 17. Знання та застосування стандартів правничої професії та ролі правника в суспільстві.

Зміст курсу і організація навчання.

Назви модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
Модуль 1. Вступ до проблем захисту трудових прав				
Тема 1. Трудові конфлікти та трудові спори у системі соціальної взаємодії суб'єктів трудових відносин	14	2	2	10
Тема 2. Джерела та принципи захисту трудових прав	16	2	4	10
Разом за модулем 1	30	4	6	20
Модуль 2. Порядок захисту трудових прав індивідуальних трудових спорах				
Тема 3. Загальні положення про індивідуальні трудові спори	24	-	4	20
Тема 4. Розгляд індивідуальних трудових спорів юрисдикційними органами	8	2	6	-
Тема 5. Зміст та виконання рішення уповноважених органів із індивідуальних трудових спорів	14	-	4	10
Разом за модулем 2	46	2	14	30
Модуль 3. Порядок захисту трудових прав в колективних трудових спорах				
Тема 6. Загальні положення про колективні трудові спори	10	-	2	10
Тема 7. Порядок вирішення колективних трудових спорів примирною комісією	4	2	4	10
Тема 8. Порядок вирішення колективних трудових спорів трудовим арбітражем	4	2	4	10
Тема 9. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів	4	2	2	20
Разом за модулем 3	22	6	12	50
Всього 150 годин = 5 кредитів	150	12	32	100

Самостійна робота з навчальним курсом передбачає вивчення наступних тем: трудові спори як основна категорія сфери захисту трудових прав, роль Постанов Пленуму Верховного Суду України у системі джерел захисту трудових прав, класифікація та причини виникнення індивідуальних

трудових спорів, сторони індивідуальних трудових спорів, представництво в індивідуальних трудових спорах, медіація як примирний засіб вирішення індивідуальних трудових спорів, система юрисдикційних органів, уповноважених вирішувати індивідуальні трудові спори, право на звернення до суду за захисту трудових прав, строки звернення до органів, уповноважених вирішувати індивідуальні трудові спори, судові витрати в індивідуальних трудових спорах, докази та доказування при вирішенні індивідуальних трудових спорів, специфіка розгляду індивідуальних трудових спорів про оплату праці, специфіка розгляду індивідуальних трудових спорів про поновлення на роботі, специфіка розгляду індивідуальних трудових спорів про оформлення трудових відносин у разі виконання ними роботи без укладення трудового договору, особливості вирішення індивідуальних трудових спорів громадян, які працюють за межами своїх держав, зарубіжний досвід вирішення індивідуальних трудових спорів, специфіка та юридична сила рішення комісії з трудових спорів, зміст рішення судів загальної юрисдикції з індивідуальних трудових спорів, оплата вимушеного прогулу як наслідок винесення рішення з окремих категорій справ в індивідуальних трудових спорах, відшкодування моральної шкоди в індивідуальних трудових спорах, обмеження повороту виконання рішень з індивідуальних трудових спорів, специфіка виконання рішень із індивідуальних трудових спорів, винесених судами, роль Національної служби посередництва та примирення у вирішенні колективних трудових спорів, зарубіжний досвід вирішення колективних трудових спорів, правовий статус незалежного посередника, юридична сила рішення примирної комісії, правовий статус трудового арбітра, умови проведення страйку з метою вирішення колективного трудового спору, специфіка вирішення колективного трудового спору Верховним Судом України, розгляд судом справ із визнання страйку незаконним.

Оцінювання.

Поточне оцінювання									Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	60
7	7	4	10	8	4	5	5	10	

Оцінювання знань здійснюється під час поточного контролю (опрацювання і аналіз нормативно-правових актів та навчальної літератури за темами курсу; вирішення практичних задач за темами курсу; міні-доповіді на практичних заняттях та робота в групах, участь у модельному суді та модельному засіданні примирної комісії), модульного тестового контролю, а також самостійної роботи у вигляді реферату.

Оцінювання студентів здійснюється за 5 шкалою, яка у, свою чергу, переводиться до шкали оцінювання за 100 бальною шкалою. **Оцінка «5»**

ставиться, якщо: розв'язано правильно всі задачі чи дано правильні відповіді на всі теоретичні запитання; у відповідях видно повне розуміння суті проблеми; виклад термінологічно правильний, вся робота виконана акуратно. **Оцінка «4» ставиться**, якщо: відповіді на теоретичні питання правильні, але виклад не достатньо чіткий; розв'язано всі завдання, але допущено незначні недоліки. **Оцінка «3» ставиться**, якщо: виклад показує розуміння питання, але він нечіткий, з недоліками; пояснення в цілому передають зміст відповіді на питання, але подані хаотично, без помітної логіки відповіді; розв'язано більшість завдань або розв'язано всі завдання, але є суттєві недоліки. **Оцінка «2» ставиться**, якщо: не розкрито поставлених питань; в розв'язанні завдань або у відповіді на теоретичні питання є грубі помилки, які свідчать про незнання і нерозуміння матеріалу, який винесено на контрольну роботу; відсутні відповіді на теоретичні питання або подані відповіді з грубими помилками.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу.

Політика навчального курсу «Проблеми захисту трудових прав» базується на студентоцентрованому підході та спрямована на додержання принципів академічної доброчесності, взаємної відповідальності викладача і студента.

Навчальні джерела курсу.

Комплекс навчально-методичного забезпечення з курсу «Проблеми захисту трудових прав». Х.: ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2019. 85 с.

Новіков Д.О., Лук'янчиков О.М., Жукова А.І. Індивідуальні трудові спори у питаннях і відповідях: навч. посібник. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 136 с.

Новіков Д.О. Трудове процесуальне право: навч. посібник. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 125 с.

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди**

Юридичний факультет

СИЛАБУС

навчальної дисципліни «Проблеми теорії права»

Розробив:

канд. юрид. наук,
доцент кафедри державно-правових
дисциплін, міжнародного права і права
Європейського Союзу
Нечитайленко А.О.

Харків - 2019

1. Анотація курсу

Призначенням навчальної дисципліни «Проблеми теорії права» є на базі здобутих знань із загальної теорії держави і права навчити здобувачів вищої освіти виявляти актуальні проблеми теорії права для можливого їх вирішення в ході майбутньої практичної, у тому числі й наукової діяльності.

Предмет вивчення навчальної дисципліни складають науково-теоретичні проблеми походження права, праворозуміння, визначення системи джерел права, побудови правової системи, правотворчості, реалізації норм права, складу правомірної поведінки та правопорушення, юридичної відповідальності.

Міждисциплінарні зв'язки знаходять прояв у тому, що ця дисципліна передбачає вивчення основних проблем права на основі знання теорії та історії права, а також засвоєння матеріалу проблемного характеру галузевих юридичних наук — конституційного, адміністративного, цивільного, цивільно-процесуального та інших галузей права України.

Метою її викладання є визначення на високому теоретичному рівні основних проблем виникнення, розвитку і функціонування права, а також надання отриманим у результаті вивчення загальної теорії держави і права знанням системності, методологічної єдності.

Завданнями дисципліни є вивчення здобувачами вищої освіти тем кожного її розділу шляхом використання рекомендованої навчальної та спеціальної літератури, ознайомлення з проблемами, виявленими теоретико-правовою наукою, і шляхами їх вирішення. Опрацювання чинних нормативно-правових актів дозволить студентам виявити прогалини і суперечності в праві, конкретні проблеми в регулюванні їх нормами суспільних відносин та висловити свої думки щодо вирішення цих проблем.

Результатом навчання має стати набуття компетентностей щодо: понятійно-категоріального апарату теоретико-правової науки, закономірностей виникнення, розвитку та функціонування правових явищ;

засвоєння основних принципів побудови та функціонування правової системи України в умовах наближення національного права до права Європейського Союзу; уміння творчо мислити, вдало застосовувати загальнотеоретичні поняття та конструкції під час розв'язання конкретних життєвих ситуацій; використання отриманих знань з метою узагальнення та оцінки сучасної правової дійсності; проведення аналізу чинного законодавства та юридичної практики, наукової та спеціальної літератури для виявлення закономірностей виникнення, розвитку та функціонування правових явищ, висловлюючи власне бачення на ці проблеми; оперування юридичними поняттями та категоріями; орієнтації у політико-правовій сфері, осмислюючи політико-правові явища та процеси; характеристики правових явищ з позиції чинного законодавства, монографічних та інших літературних джерел; надання кваліфікованих юридичних висновків та консультацій.

Ці знання дозволять використовувати їх здобувачами вищої освіти у своїй подальшій практичній юридичній діяльності, навчанні в аспірантурі, написанні та виданні наукових праць.

2. Зміст курсу та організація навчання

Засвоєння дисципліни забезпечується проведенням лекцій (16 навчальних годин) та практичних занять (24 навчальні години), які передбачають розгляд таких тем. За модулем 1 «Теоретико - правові проблеми походження права»: 1. Методологічні проблеми теорії права. 2. Сучасні проблеми праворозуміння. 3. Право та суспільство. Правова держава. Правова реформа. 4. Правова система суспільства. Система права та система законодавства. 5. Проблеми правового регулювання; за модулем 2 «Проблеми правотворчості та реалізації права»: 1. Джерела права. 2. Проблеми реалізації права. 3. Проблеми правотворчості. 4. Правова поведінка. 5. Проблеми юридичної відповідальності.

Здобувачі вищої освіти мають самостійно опанувати питання, перелік яких можна отримати на кафедрі державно-правових дисциплін, міжнародного права і права Європейського Союзу (80 навчальних годин).

Графік-календар навчання

Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Загальні характеристики	Навчальне навантаження з дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Галузь знань 08 «Право» (шифр і назва)	інваріантна/варіантна	Рік вивчення дисципліни:	
		5	6
	Загальна кількість кредитів – 4	Семестр	
		2	1
Спеціальність 081 «Право» (код і назва галузі знань)	Загальна кількість годин – 120	Лекції	
		16	8
Освітній рівень: Магістр (бакалавр/магістр)	Модулів – 2	Практичні, семінарські	
		24	12
		Самостійна робота	
		80	130
		Модульний контроль	
		2	14
	Мова навчання – українська	Форма підсумкового контролю:	
		залік	залік

3. Оцінювання знань

Набуття здобувачами вищої освіти компетентностей щодо реалізації отриманих знань оцінюється викладачами на семінарських заняттях (за 5-бальною системою), шляхом проведення і оцінювання позааудиторних модульних контрольних робіт та підсумкової атестації (залік).

Максимальна оцінка відповідей на семінарських заняттях – 60 балів, виконаних модульних контрольних робіт – 40 балів. Усього – 100 балів. Оцінку «відмінно» отримують здобувачі вищої освіти, що набрали 90-100 балів; «добре» - 74-89 балів; «задовільно» - 60-73 бали; «незадовільно» - 35-59 балів.

4. Політика курсу

Політика курсу базується на взаємній академічній доброчесності студентів та викладачів, які мають виконувати Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди (надалі - ХНПУ), а саме: дотримуватися розкладу занять та контрольних заходів; проводити іспити (заліки) комісією у складі не менш як двох викладачів кафедри, а також представника студентського самоврядування і тільки за білетами (контрольними завданнями), що затверджені завідувачем кафедри; перескладання іспиту, з якого отримано незадовільну оцінку, у період екзаменаційної сесії не допускається; ліквідація академічної заборгованості повинна бути проведена за осінній семестр - до початку весняного семестру, за весняний семестр – до 1 вересня наступного навчального року; у разі отримання оцінки «незадовільно» студент має право на два перескладання комісіям, склад яких визначається на засіданні відповідної кафедри; студентам, які не змогли скласти заліки та іспити в загальновстановлені строки через хворобу чи з інших поважних причин, що документально підтверджені відповідною установою, призначаються індивідуальні строки ліквідації академічної заборгованості з дозволу проректора з навчальної роботи.

Учасники навчального процесу мають також додержуватися норм моралі та педагогічної етики, встановлені Положенням про академічну доброчесність та Антикорупційною програмою ХНПУ, які передбачають відповідальність студентів за плагіат, списування виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених, або технічних засобів (шпаргалок, навушників, телефонів та ін.) і викладачів - за необ'єктивне оцінювання, академічне хабарництво, наявність у екзаменатора приватного майнового чи немайнового інтересу під час здійснення контрольних заходів.

5. Базова література

1. Актуальні проблеми теорії держави та права : [навчальний посібник] / [Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.] за заг. ред. Є.О. Гіди. К.: ФОП О. С. Ліпкан. 2010. 322 с.
2. Арзамасов Ю.Г. Ведомственное нормотворчество как тип юридической деятельности. *Государство и право*. 2006. № 9. С. 11–17.
3. Бобровник С. В. Нормотворча діяльність та проблеми систематизації законодавства. *Правова держава: Щорічник*. К. 1997. Вип. 8. С. 32-39.
4. Бобровник С. В., Богінич О. Л. Систематизація законодавства України: Актуальні проблеми та перспективи розвитку. К.1994. 218 с.
5. Законодавство: проблеми ефективності / В. Б. Авер'янов, В. П. Денисов, В. Ф. Сіренко та ін. К. 1995. 324 с.
6. Змієвська С. Деякі актуальні питання правоутворення. *Вісник Академії Правових Наук України*. 2006. № 1. С. 201–207.
7. Кравчук К.В. Проблеми теорії права та держави: Навч. пос. К. Професіонал 2004. 400 с.
8. Машков А. Проблеми теорії держави і права: Курс лекцій. Основи. К. К.І.С. 2008. 470 с.
9. Прокопенко О.С. Правотворення, правотворчість і законотворчість: проблеми співвідношення. *Держава і право*. 2007. № 1. С. 88–94.

СИЛАБУС

Навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Розробники програми:

Дорожко Ірина Іванівна, доктор
філософських наук, професор, завідувач кафедри
філософсько-психологічної антропології;

Туріщева Людмила Василівна, кандидат
психологічних наук, доцент, доцент кафедри
філософсько-психологічної антропології

---

1. Опис навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни: особистість викладача та студента в їх розвивальній педагогічній взаємодії.

Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, філософія, соціологія, вікова психологія, педагогічна психологія

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Психологія за професійним спрямуванням» є: забезпечити загальну теоретичну підготовку магістрантів у галузі психології вищої школи, яка слугуватиме основою для їхньої практичної роботи, що пов'язана з викладацькою діяльністю.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія за професійним спрямуванням» є: формування умінь та навичок: опанування знаннями про психологічні особливості студентського періоду життя людини; усвідомлення закономірностей професійного становлення та особистісного зростання майбутніх фахівців; педагогічно грамотно організовувати діяльність за різними напрямками роботи (фізичний, інтелектуальний, емоційно-ціннісний, соціальний) з метою поглиблення й збагачення значущих уявлень про себе й вироблення ціннісного ставлення до себе; сприяння професійному самовизначенню і набуття професійно-педагогічної ідентичності; вивчення психологічних аспектів навчання і виховання студентської молоді; орієнтуватись у особливостях та типах спілкування студентів з викладачами; визначати мікроклімат студентського колективу; усвідомлення психологічних особливостей науково-педагогічної діяльності та шляхів її опанування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: загальні питання – теоретичні та практичні проблеми розвитку, навчання та виховання студентів, питання особистості та діяльності викладача ВНЗ, а також передбачає практичне оволодіння вміннями та навичками навчально-виховної роботи.

вміти: визначати мікроклімат студентського колективу; усвідомлення психологічних особливостей науково-педагогічної діяльності та шляхів її опанування; педагогічно грамотно організовувати діяльність за різними напрямками роботи (фізичний, інтелектуальний, емоційно-ціннісний, соціальний) з метою поглиблення й збагачення значущих уявлень про себе й вироблення ціннісного ставлення до себе; сприяти професійному самовизначенню і набуття професійно-педагогічної ідентичності.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. психологія вищої школи: студентський період життя людини

Тема 1.1. Психологія вищої школи, її предмет, завдання та методи

Тема 1.2. Загальна психологічна характеристика студентського віку

Тема 1.3. Професійне становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою

Тема 1.4. Психологія студентської групи

Модуль 2. Психологічні засади управління вузівським навчальним процесом і навчально-професійною діяльністю студентів

Тема 2.1. Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі

Тема 2.2. Психологічний аналіз учіння студентів

Модуль 3. Психологія виховання особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою

Тема 3.1. Психологія виховання студентської молоді

Тема 3.3. Психологічний аналіз протиріч і конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх попередження та вирішення

3. Структура навчальної дисципліни

[illegible]

ПСИХОЛОГІЯ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	2											
Тема 2. ПСИХОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА СТУДЕНТАМИ	2					0						
Тема 3. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОТИРІЧ У ПЕДАГОГІЧНИЙ ВЗАЄМОДІЇ, ШЛЯХИ ЇХ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ВИРІШЕННЯ	2					0						
Тема 4. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ	2											
Разом за модулем												
3	8	2				6	2					
Усього:	20	0	0	0		0	6	2				4

4. Теми практичних (семінарських) занять

<i>№ п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Г одини</i>
1.	Психологія вищої школи, її предмет, завдання та методи	2
2.	Загальна психологічна характеристика студентського віку	2
3.	Професійне ставлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою	2
4.	Психологія студентської групи	2
5.	Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі	2
6.	Психологічний аналіз учіння студентів	2
7.	Психологія виховання студентської молоді	2
8.	Психологія педагогічної комунікативної взаємодії викладача з студентами	2
9.	Психологічний аналіз протиріч і конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх попередження та вирішення	2
10.	Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи	2
	Разом	20

5. Самостійна робота

<i>№ п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Г одини</i>
4.	Психологія вищої школи, її предмет, завдання та методи	8
5.	Загальна психологічна характеристика студентського віку	8
6.	Професійне ставлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою	8
4.	Психологія студентської групи	1 0
5.	Психологічні засади управління навчальним процесом у вищій школі	1 5
6.	Психологічний аналіз учіння студентів	1 5
7.	Психологія виховання студентської молоді	8
8.	Психологія педагогічної комунікативної взаємодії викладача з студентами	1 0
9.	Психологічний аналіз протиріч і конфліктів у педагогічній взаємодії, шляхи їх попередження та вирішення	1 0
10.	Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи	8
	Разом	9 0

6. Методи навчання

Лекції, семінарські роботи, самостійні роботи.

7. Форми і методи контролю

Завдання для поточного контролю знань і умінь студентів з предмету: опрацювання студентами лекційного матеріалу, самостійна робота із науковими джерелами, підготовка домашніх завдань.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет психології вищої школи, її завдання, основні категорії
2. Роль психолого-педагогічної підготовки майбутнього викладача вищої школи
3. Структура і міждисциплінарні зв'язки курсу «Психологія вищої школи»
4. Методологія науково-психологічних досліджень. Класифікація методів психології вищої школи та їх загальна характеристика
5. Студентство як особливе соціально-психологічне явище. Своєрідність соціальної ситуації розвитку сучасного студента
6. Характеристика студентського віку як особливого періоду розвитку людини
7. Суперечності студентського віку та шляхи їх розв'язання
8. Адаптація студента-першокурсника до навчання у вищій школі
9. Динаміка розвитку студента протягом навчання його у вищому навчальному закладі (проблеми і завдання)
10. Новоутворення студентського віку як передумова успішного розв'язання професійних завдань молодим фахівцем
11. Вимоги до особистості фахівця з вищою освітою
12. Фактори, що визначають соціально-психологічний портрет сучасного студента
13. Аналіз особистості студентської молоді залежно від мотивів вибору нею професії (спеціальності) і здобуття вищої освіти.
14. Типологія сучасного студента

15. Психолого-педагогічна модель особистості викладача вищої школи
16. Психологічні типи викладачів і оцінка ефективності їх педагогічної діяльності
17. Типи викладачів, які виділяють студенти
18. Механізми та джерела соціалізації особистості студента в умовах вищої школи
19. Формування «Я-концепції» студента як показника особистісного його зростання протягом вузівського навчання
20. Формування професійної спрямованості особистості студента. Розвиток професійної ідентичності
21. Психологічні особливості виховання студентів у процесі навчання
22. Самовиховання і саморозвиток майбутніх фахівців із вищою освітою
23. Соціально-психологічні чинники та психологічні механізми формування моральних якостей студентів
24. Формування психологічної готовності студентів до самостійного виконання професійних функцій після закінчення вищого навчального закладу
25. Психологічні засади педагогічного управління навчальним процесом у вищій школі
26. Психологічні основи педагогічного контролю та оцінки якості навчання студентів.
27. Навчально-професійна діяльність як провідна діяльність студентів, її психологічні особливості, структура і функції
28. Мотивація учіння студентів, її розвиток у процесі навчання
29. Пізнавальні психічні процеси в навчальній діяльності студента
30. Емоційно-вольові процеси і психічні стани в навчально-професійній діяльності студента
31. Психологічні особливості засвоєння знань студентами
32. Психолого-педагогічні аспекти організації самостійної роботи студентів
33. Розвиток самостійного творчого мислення студентів у процесі навчання
34. Академічна успішність студентів, критерії та умови її ефективності. Причини неуспішності та їх подолання
35. Індивідуальний стиль навчально-пізнавальної діяльності студента, його формування та врахування в процесі навчання
36. Особливості змісту і структури науково-педагогічної діяльності викладача
37. Психологічні передумови ефективності діяльності викладача. Роль його настанов і особливостей «Я-концепції»
38. Шляхи формування педагогічної майстерності й підвищення рівня професіоналізму викладача вищої школи
39. Психологічні особливості студентської академічної групи, її структура і зміст діяльності
40. Соціально-психологічні явища в студентській академічній групі та їх вплив на особистість студента
41. Рівні розвитку студентської академічної групи та шляхи формування студентського колективу
42. Проблема керівництва і лідерства в студентській академічній групі. Психологічні засади студентського самоврядування
43. Професійно-педагогічне спілкування та його особливості в умовах вищого навчального закладу
44. Стили професійно-педагогічного спілкування та оцінка їх ефективності
45. Психологічні умови ефективності професійного діалогу
46. Бар'єри професійно-педагогічного спілкування, їх причини та шляхи подолання
47. Взаємини «викладач – студент» як чинник становлення і розвитку особистості майбутнього фахівця та їх оптимізація
48. Позиція викладача в навчально-професійній взаємодії зі студентами (розуміння, визнання і прийняття студента)
49. Конфлікти у взаєминах «студент – викладач», «викладач – студентська академічна група», їх причини та шляхи конструктивного розв'язання
50. Основні напрями реалізації виховних функцій у вищій школі

8. Критерії оцінювання знань студентів

90-100 балів виставляється якщо, студент володіє узагальненими знаннями з дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати його, ставити і розв'язувати проблеми. Визначає програму особистої пізнавальної діяльності, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; виконує значну кількість самостійних завдань, приймає активну участь у дискусіях, достатньо аргументує свої відповіді під час співбесіди.

80-89 балів виставляється якщо студент виявляє загалом добрі знання основних положень навчального матеріалу дисципліни при виконанні передбачених програмою завдань, але припускає низку помітних неточностей, засвоює основну літературу, рекомендовану програмою; показує систематичний характер знань з дисципліни; вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність; здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності; виконує частину самостійних завдань, не достатньо активно приймає участь у дискусіях; не завжди може аргументувати відповіді під час співбесіди.

70-79 балів виставляється якщо, студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії; виконує половину самостійних завдань, не достатньо активно приймає участь у дискусіях; не завжди може аргументувати відповіді під час співбесіди.

60-69 балів виставляється якщо, студент виявляє знання основного навчального матеріалу дисципліни в мінімальному обсязі, необхідному для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, визначити закономірності; в основному виконує самостійні завдання, передбачені програмою; знайомиться з основною літературою, рекомендованою програмою; припускає помилки у відповідях на запитання при співбесідах.

50-59 балів виставляється якщо, студент знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до пояснень викладача, повторити за зразком певну операцію, дію; не прагне виконувати самостійну роботу, опрацьовувати основну літературу.

35-49 балів виставляється якщо, студент має значні прогалини в знаннях й відтворює менше половини основного навчального матеріалу дисципліни; допускає принципові помилки при виконанні передбачених програмою самостійних завдань, за допомоги викладача виконує елементарні завдання, неспроможний відповісти на питання співбесіди, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал і підготуватися до перездачі дисципліни.

0-34 бали виставляється якщо, студент не має знань зі значної частини навчального матеріалу; неспроможний самостійно засвоїти програмний матеріал і потребує повторного вивчення навчальної дисципліни.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			у ма
Змістовий модуль № 1	Змістовий модуль № 2	Змістовий модуль № 3	

1	2	3	4	1	2	1	2	3	4	0

Сума балів за всі види навчальної діяльності	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, програма курсу, структурно-логічна схема вивчення дисципліни, завдання для самостійної роботи, ілюстративні матеріали. Студенти мають доступ до електронних варіантів методичних вказівок до семінарських занять.

11 Рекомендована література

Базова

1. Буланова-Топоркова М.В. Педагогика и психология высшей школы: Учебное пособие/ М.В.Буланова-Топоркова, А.В.Духовнева, Л.Д.Столяренко.- 2-е изд., доп. и перераб.- Ростов н/Д: Феникс, 2002.- 544 с.
2. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Практикум / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: Філ-студія, 2006. – 320 с.
3. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – К.: Каравела, 2008. – 320 с.
4. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М., 2000. – 175 с.
5. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности: Учеб. Пособие / С.Д. Смирнов. – М.: Академия, 2005. – 400 с.
6. Словарь-справочник по педагогике / Авт.-сост.В.А. Мищериков, под.общ.ред.П.И. Пидкасистого. - М.: ТЦ Сфера, 2004.- 448 с.- 43 – 47.
7. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос, О.Г.Мирошник. - 2-ге вид., доповн. і переробл.- К.: Вища шк., 2004.- 422 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта. – 2002. – 20 – 27 лют.
2. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квіт. – 1 трав. – С. 2 -4.
3. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестацію наукових кадрів (станом на 01.02.03р.).- Харків: Гриф, 2003. - 336 с.
4. Левківський М.В. Історія педагогіки: Підручник.- К.: ЦНЛ, 2003.- 360 с. Моніторинг якості освіти : світові досягнення та українські перспективи/ за ред.О.І. Локшиної. - К.: К.І.С., 2004.- 128 с.
5. Моніторинг якості освіти : становлення та розвиток в Україні (Рекомендації з освітньої політики) / за ред.О.І. Локшиної. - К.: К.І.С., 2004.- 160 с.
6. Дьюї Д. Моральні принципи в освіті / Д. Дьюї. - Львів: Літопис, 2001.- 32 с.

7. Сисоєва С.О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: Навч.посібник / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова.- К: ЦУЛ, 2003.- 308 с.
8. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб.пособие/ Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров - 2-е изд.,стер. - М.: Академия, 2005. - 272 с.
9. Кремень В. Освіта і наука України. Шляхи модернізації. Факти, роздуми, перспективи / В. Кремень. - К: Грамота, 2003.- 216 с.
10. Освіта України: Нормативно-правові документи.- К: Міленіум, 2001.- 472 с.
11. Освітні інтернет ресурси: Інформаційний довідник/ Укл.М.С.Коломоєць.- К.: Освіта України, 2005.- 202 с.
12. Радугин А.А. Педагогика: Учебное пособие / А.А. Радугин. - М: Центр, 2002.- 272 с.
13. Ягупов В.В. Педагогіка: Навчальний посібник / В.В. Ягупов. - К.: Либідь, 2002.- 560 с.
14. Полонский В.М. Словарь по образованию и педагогике / В.М. Полонский - М.: Высш.шк., 2004. - 512с.
15. Стратегія реформування освіти в Україні: Рекомендації з освітньої політики. - К.: К.І.С., 2003.- 296 с.
16. Яновская Н.В. Учебные заведения: организация и

12. Інформаційні ресурси

1. [http : //www.info-library.com.ua/](http://www.info-library.com.ua/) – Електронна бібліотека.
2. Болюбаш Я. Я. Державна програма «Вчитель» – поступ назустріч учителю / Я. Я. Болюбаш // [http : // www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)
3. Інститут корекційної педагогіки і психології, м. Київ. Режим доступу : www.ikpp.npu.edu.ua/index.php?limitstart
4. Морылева Э. А. Функциональное значение социально-профессиональной мобильности в подготовке педагога в вузе / Э. А. Морылева, Н. Н. Суртаева // [www.tgpi.tob.ru/info/nauka/conf/old/cont %20](http://www.tgpi.tob.ru/info/nauka/conf/old/cont%20).
5. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Даний ресурс містить максимально широкий спектр ключових текстів з психології, психогігієни, філософії, релігії, культурології та ін. Режим доступу: [http : //psylib.kiev.ua/](http://psylib.kiev.ua/)
6. Сайт факультету Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова. В розділі «Наукова робота» розміщено монографії, статті співробітників університету. – Режим доступу : <http://www.psy.msu.ru/>
7. Сайт факультету соціології та психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка представляє наукову фахову онлайн-бібліотеку, зокрема понад 20 повнотекстових електронних версій видань з психології. – Режим доступу : [http : //www.socd.univ.kiev.ua/](http://www.socd.univ.kiev.ua/)

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Юридичний факультет

Кафедра цивільно-правових дисциплін, господарського і трудового права

Силабус

СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Розробники: к.ю.н, доцент Тобота Ю.А.,

Харків - 2019

Метою вивчення навчальної дисципліни «Складання процесуальних документів у цивільних справах» є оволодіння студентом сукупності знань щодо порядку складання цивільних процесуальних документів у процесі розгляду та вирішення судами цивільних справ з метою формування професійних юридичних знань та навичок, підготовка кваліфікованих фахівців.

Завданнями вивчення дисципліни «Складання процесуальних документів з цивільних справ» є вивчення нормативно-правових актів, що регулюють порядок складання цивільних процесуальних документів при розгляді судами цивільних справ, засвоєння теоретичних знань з цивільного судочинства щодо порядку складання цивільних процесуальних документів, вивчення зразків процесуальних документів, набуття навичок роботи щодо складання цивільних процесуальних документів та вироблення умінь застосовувати знання та навички на практиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має

знати:

- нормативно-правові акти, які регулюють порядок складання цивільних процесуальних документів;
- види цивільних процесуальних документів;
- права і обов'язки учасників цивільного процесу при складанні цивільних процесуальних документів;
- форму, зміст та порядок складання окремих процесуальних документів.

вміти:

- застосовувати вимоги чинного законодавства при складанні цивільних процесуальних документів;
- використовувати цивільні процесуальні документи як засоби реалізації права на судовий захист при зверненні до суду, а також при розгляді та вирішенні цивільної справи у суді;
- складати окремі види цивільних процесуальних документів.

Навчальна дисципліна вивчається трьома модулями, які складаються з аудиторної (лекції та практичні заняття) та самостійної роботи.

Тематика курсу за змістовими модулями

Назва теми	Лекції	Практичн і заняття
Змістовий модуль 1. <i>Загальні положення про процесуальні акти-документи у цивільних справах</i>		
Тема 1. Поняття, види та значення процесуальних актів-документів у цивільних справах	2	2
Тема 2..Поняття та вид судових рішень		2
Тема 3. Заяви учасників судового процесу		2
Змістовий модуль 2. <i>Процесуальні акти-документи при розгляді цивільних справ у суді першої інстанції</i>		
Тема 4. Поняття та вид проваджень в цивільному судочинстві. Особливості оформлення процесуальних документів в різних видах проваджень	2	2
Тема 5. Процесуальні акти-документи на стадії відкриття провадження у справі		2
Тема 6. Процесуальні акти-документи на стадії підготовчого провадження		2
Тема 7. Процесуальні акти-документи на стадії розгляду справи по суті		2
Змістовий модуль 3. <i>Процесуальні акти-документи в процесі перегляду судових рішень</i>		
Тема 8. Процесуальні акти-документи в апеляційному провадженні	2	2
Тема 9. Процесуальні акти-документи в касаційному провадженні		2
Тема 10. Процесуальні акти-документи при перегляді судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами		2
Тема 11. Процесуальні акти-документи при вирішенні питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та		2

<u>рішень інших органів (посадових осіб)</u>		
Тема 12. Порядок звернення до Європейського Суду з прав людини		2
Всього аудиторних годин	6	24

Дисципліна вивчається протягом одного семестру за графіком навчального процесу і розкладом навчальних занять та заліково-екзаменаційної сесії. За результатами вивчення дисципліни складаються залік.

Види контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань.

Проміжний контроль відбувається у вигляді модульної контрольної роботи, яка передбачає складання рішення суду та письмового звіту про проведення правової експертизи.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку, під час якого студенти презентують результати роботи над колективним проектом.

Оцінювання результатів вивчення дисципліни здійснюється викладачем за 100-бальною системою: до 60 балів за поточною успішністю, яка складається з оцінок на практичних заняттях); до 40 балів за залікову оцінку.

Політика курсу полягає в обов'язковому відвідуванні студентами лекційних та практичних занять, виконанням рекомендованих викладачем завдань. Студент повинен виконувати всі завдання самостійно. У випадку виявлення плагіату, завдання вважається невиконаним. Відпрацювання пропущених студентами занять з поважних причин та їх приймання викладачем за власним графіком консультацій, допуск викладачем студента до сесійного контролю знань і перездачі іспитів здійснюються відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в університеті.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра цивільно - правових дисциплін, господарського та трудового права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Страхове право

освітнього рівня: Магістр
галузі знань: 08 Право
спеціальності: 081 Право

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є правовідносини, що виникають з приводу формування і використання страхових фондів з метою захисту майнових інтересів осіб у випадках заподіяння їм шкоди..

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення дисципліни «Страхове право» базується на знаннях отриманих з таких навчальних дисциплін, як «Конституційне право», «Цивільне право України», «Теорія держави і права», «Кримінальне право України», «Юридична відповідальність».

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни Страхове право є надання студентам поглиблених знань щодо правового регулювання страхових правовідносин з урахуванням особливостей правового регулювання страхової сфери та діючого законодавства у сучасних умовах.

Систематизування теоретичних знань з курсу „Страхове право”. Ознайомлення та надання практичних навичок з використання основних нормативних актів страхової діяльності, організація самостійної та індивідуальної роботи студентів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни Страхове право є

- ознайомити студентів з теоретичними підходами до розуміння сутності страхових правовідносин та понятійного апарату;
- дослідження нормативно-правової бази, що регулює відносини по страховим правовідносинам;
- сформувати у студентів уміння на практиці застосовувати здобуті знання зі страхового права;
- сформувати навички самостійної роботи, що уможливить безперервно поглиблювати, поповнювати й оновлювати знання в галузі страхового законодавства;
- сприяти формуванню правничого світогляду, правосвідомості, правової культури та правничого мислення.
- забезпечити підготовку фахівців вищої кваліфікації, які можуть глибоко розумітися в питаннях виявлення і використання найбільш ефективних інструментів правового регулювання в галузі недержавного страхування, аналізувати страхове законодавство, як основний порядок та умови здійснення страхування в Україні.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: **знати:**

- правову природу, сутність та особливості страхових правовідносин;
- цілі та функції страхових правовідносин;
- норми чинного законодавства, практику його застосування, проблеми та напрями його вдосконалення в ринкових умовах;

- понятійний апарат, форми та види страхування;
- прогалини страхового законодавства;
- порядок вирішення спорів, що виникають з договорів страхування.

вміти:

- аналізувати, самостійно тлумачити, узагальнювати та правильно застосовувати норми страхового законодавства України у практичній діяльності, роз'яснювати їх зміст іншим;
- користуватися джерелами права, тлумаченнями і коментарями норм права при вирішенні конкретних спорів, що виникають з договорів страхування
- логічно, послідовно, з виокремленням головного, доказово викладати правничий матеріал із застосуванням знань з різних джерел і галузей права;
- керуватись у практичній діяльності та в поведінці правовими знаннями і переконаннями.

Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Страхування та його обов'язкова форма.

Тема 1. Загальна характеристика страхування та її історичні аспекти

Історичні аспекти розвитку страхування. Понятійний апарат, страхові правовідносини. Договір страхування та його сторони. Джерела страхового права. Форми та види страхування. Значення Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України, Постанов Пленуму Верховного Суду України у регулюванні страхових правовідносин. Прямі збитки.

Тема 2. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Поліс ОСЦПВВНТЗ та його сторони. Понятійний апарат. Порядок укладання, розірвання договорів ОСЦПВВНТЗ, визнання договорів недійсними. Страхові суми та страховий платіж. Порядок врегулювання страхових випадків та порядок відшкодування шкоди. Виключення зі страхових випадків, підстави регресного позову страховика та МТСБУ. Фактичний розмір шкоди.

Тема 3. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті . Умови страхування, страхувальники, страховики та застраховані особи. Страхові суми, страхові платежі. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Тема 4. Обов'язкове страхування відповідальності власників собак та власників зброї

Умови страхування, страхувальники, страховики та застраховані особи. Страхові суми, страхові платежі. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Тема 5. Обов'язкове страхування відповідальності нотаріусів.

Умови страхування, страхувальники, страховики та застраховані особи. Страхові суми, страхові платежі. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Модуль 2. Добровільне страхування та шахрайство в страховій сфері.

Тема 6. Добровільне страхування наземних транспортних засобів (КАСКО).

Умови страхування, страхувальники, страховики та вигодонабувачі. Страхові суми, страхові платежі. Строки повідомлення про настання події. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Тема 7. Добровільне страхування майна, медичне страхування

Умови страхування, страхувальники, страховики та вигодонабувачі. Страхові суми, страхові платежі. Строки повідомлення про настання події. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Тема 8. Добровільне страхування іноземних громадян, страхування медичних витрат під час перебування закордоном.

Умови страхування, страхувальники, страховики та вигодонабувачі. Страхові суми, страхові платежі. Строки повідомлення про настання події. Порядок врегулювання страхових випадків та виплата страхового відшкодування. Виключення зі страхових випадків.

Тема 9. Порядок та умови вирішення спорів, що виникають з договорів страхування в судовому порядку.

Подія, що має ознаки страхового випадку та страховий випадок. Страховий акт. Правила страхування. Порядок врегулювання страхових випадків. Відповідальність страховика.

Тема 10. Шахрайство в сфері страхування.

Види шахрайства. Шахрайство зі сторони страхувальника, страховика, змішане страхування. Шахрайство в страхуванні та світі. Методи боротьби зі страхуванням в страхуванні.

Методи навчання

Лекційні заняття передбачають викладення нового теоретичного матеріалу викладачем. За своїм змістом лекції охоплюють основний теоретичний матеріал найважливіших тем навчальної дисципліни.

Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямоване на формування у студента вмінь правильного застосування отриманих теоретичних знань при вирішенні практичних завдань. Процес самостійної роботи по підготовці до практичного заняття, та безпосередня робота на занятті фіксується в робочому зошиті, ведення якого обов'язково для кожного студента. Студенти, які

пропустили практичні заняття зобов'язані відпрацювати пропущену тему (теми) заняття.

Самостійна робота студента визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Самостійна робота забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій, робочі зошити, рекомендована наукова та фахова монографічна і періодична література.

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, складання типових документів тощо.

Проміжний контроль відбувається у вигляді модульної контрольної роботи.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
15	15	10	10	15	10	5	10	15	15	100

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Шкала оцінювання: національна та ECTS			
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	5	зараховано
82-89	B	4	
74-81	C		
64-73	D	3	
60-63	E		
35-59	FX	2 з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	1 з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації з курсу «Страхове право».-Харків: МОНОГРАФ, 2017,
«Практикум зі страхового права»-Харків: МОНОГРАФ, 2017

14. Рекомендована література

Базова

1. Алгазин А.И. Страховое мошенничество и методы борьбы с ним. Учебно-практическое пособие. Институт государства и права, Моск. Гос. юрид. акад. – М.: Дело, 2003. – 511 с.
2. Белах В.С. Страховое право: кратк. учеб. курс. – М.: НОРМА, 2002. – 205 с.
3. Бондар О.В. Обов'язкове страхування: Посібник для вищих навчальних закладів. – К.: BeeZone, 2005. – 484 с.
4. Воблий К.Г. Основи економіки страхування. - Тернопіль: Економічна думка, 2001.-23 8 с.
5. Залетов А.Н. Страхование в Украине / под ред. О.А.Слюсаренко/. – К.: BeeZone: Логос, 2002. – 450с.
6. Залетов О.М. Страхування ПА. Навчальний посібник. - К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2003. - 320 с.
7. Мачуський В.В. Правові основи страхування: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 302 с.
8. Страхове право. За ред. Заїки Ю.О. К.: Істина, 2004. – 192 с.
9. Страхування: Підручник /Кер. авт.кол. і наук. ред. С.С.Осадець. Вид. 2-е, переробл. і доп. - К.: КНЕУ, 2002. - 599 с.
10. Страхування: теорія і практика: Навчально-методичний посібник. /Н.М. Внукова, В.І.Успенко, Л.В.Временко/. – Х.: Бурун Книга, 2004. – 375 с.
11. Чапичадзе Я.А. Правовое регулирование страховой деятельности в Украине. Уч. пос.Х.: Апэкс+, 2004. – 416 с.
12. Шиминова М.Я. Страхование: история, действующее законодательство, перспективы /Отв. ред. В.П.Мозолин/. – М.: Наука, 1989. – 171 с.
13. Шумелда Я. Страхування. Навч. пос. Для студентів економічних спеціальностей. – Тернопіль: Джура, 2004. – 280 с.

Допоміжна

1. Страхування в Україні. Аналітичний звіт 2003. - К., 2004. - 76 с.
2. Страховий ринок України 2003. Альманах. - К.: Поліграфічні послуги, 2003.- 352 с.
3. Страховий ринок України 2004 Альманах. — К.: Поліграфічні послуги, 2004. -384 с.
4. Автомобіль - джерело підвищеної небезпеки, з яким може зіткнутися кожен //Україна-Бизнес. - 2000. - № 44.
5. Ассистант - друг человека, его помощник, а иногда и спасатель// Україна-Бизнес.-2000. -№21.
6. Береги автомобиль. Где, как и за сколько можно застраховать свой автомобиль // Бизнес. — 1999. - № 32, 9 августа.
7. Біленчук Д., Паращак О. Інтернет-страхування: міф чи реальність? //Страхова справа.-2001.-№2.-С. 109-117.

8. Біленчук Д., Паращак О. Страховий інтернет України: новий рік, нові можливості// Страхова справа. - 2002. - № 2. — С. 48-53.
9. Боровик М. Про використання Інтернет у страховій діяльності в Україні// Финансовые услуги. -1998. - № 5-6. - С. 22-23.
10. Белов В. Некоторые аспекты деятельности страховых брокеров в системе международного автодвижения// Финансовые услуги. -1999. - № 3-4. - С. 22-25.
11. Бурчевський В.С., Степанов М.М. Нестрахові посередники в збуті страхової продукції// Вісник ТАНГ. - 2001. - № 15. - С. 103-104.
12. Мусин В.А. Сущность и предмет морского страхования по советскому и иностранному праву. – Л.: Изд-во Ленингр. универ., 1971. – 101 с.
13. Граве К.А., Лунц Л.А. Страхование. – М.: Госюриздат, 1960. – 176 с.
14. Райхер В.К. Общественно-исторические типы страхования. – М.: Изд. Акад. наук СССР, 1947. – 283 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. <http://search.ligazakon.ua>
3. <http://reyestr.court.gov.ua>

СИЛАБУС
З навчальної дисципліни
Філософія освіти

Розробники програми: Култаєва М.Д., доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії
Радіонова Н.В., доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії
Триняк М.В., доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії
Садоха О.В., доктор філософських наук,
професор, професор кафедри філософії

1. Анотація курсу

Предмет вивчення навчальної дисципліни - ідея освіти та її сутність як соціокультурного феномену, актуалізація проблем освіти у її філософській рефлексії.

Міждисциплінарні зв'язки простежуються під час вивчення відповідних тем з курсу філософії, педагогіки, соціології, культурології та інших наук.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни філософія освіти є формування уявлення про проблемне поле філософії освіти і педагогіки як важливих галузей сучасного знання, у яких реалізується єдність філософського та наукового підходів до освітньої сфери діяльності людини.

Основне завдання вивчення дисципліни «філософія освіти» – сформувати методологічну компетентність магістрів, здійснити філософський аналіз освіти як явища культури в його соціальному, теоретико-пізнавальному, аксіологічному та практичному аспектах. Розв'язання цього питання передбачає розгляд таких проблем: сутність освіти, її розвиток та роль у соціокультурному універсумі, смисл та специфіка педагогічної діяльності тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- коло проблем і специфіку філософії освіти та педагогіки як органічно пов'язаних одна з одною галузей філософського та приватно-наукового знання;
- історію розвитку філософсько-освітньої проблематики;
- педагогічні технології сучасного навчання та виховання;
- взаємозв'язки різних типів раціональності та освітніх моделей;
- значення ціннісно-цільового компоненту освітнього процесу;
- тенденції і проблеми сучасної освіти, стратегії її розвитку

вміти:

- здійснювати системний аналіз явищ освітнього процесу;
- аналізувати освітні практики в соціальних контекстах;
- орієнтуватися на ціннісно-цільові пріоритети освіти в навчально-виховній та науково-дослідницькій діяльності;
- застосовувати філософсько-методологічні підходи до вивчення освіти та освітніх стратегій;
- організовувати власну освітню діяльність, уміти вчитися;
- інтерпретувати результати власної науково-практичної діяльності з позицій сучасних проблем освіти.

2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Модуль 1. Освіта та її дослідження у філософії та педагогіці.

Тема 1.1. Освіта та ідеї її розвитку у філософській думці.

Освіта, її сутність та зміст. Освіта як єдність навчання та виховання людини. Зіставлення понять «соціалізація особистості», «формування особистості», «розвиток особистості» та «освіта». Теоретико-пізнавальні питання дослідження освіти в науці та філософії.

Філософія освіти як галузь філософії. Основні підходи до визначення предмета філософії освіти. Філософія освіти як гранично широка рефлексія на освіту та педагогіку. Філософія освіти та педагогіка і їхня роль у міжособистісних відношеннях, соціально-культурних контекстах. Типи раціональності та моделі освіти. Ідеали та цілі виховання і навчання на різних історичних етапах суспільного розвитку.

Тема 1.2. Ідеї сучасної філософії освіти.

Сучасні філософські теорії особистості та педагогіка. Теорія когнітивного розвитку Ж. Піаже: роль соціального середовища в інтелектуальному розвитку. Соціально-історична теорія когнітивного розвитку Л. Виготського. Значення Вальдорфської педагогіки як теорії виховання та навчання людини майбутнього. Школа М. Монтесорі. Фрейдизм, психоаналітична теорія стадій розвитку людини і філософія освіти. Структура особистості та теорія зрілості К. Юнга. Практична значущість ідей Е. Еріксона для розвитку освіти. Епоха постіндустріалізму та стратегії розвитку освіти. Неопрагматизм, екзистенціалізм, постмодернізм та їхні моделі освіти людини.

Модуль 2. Сучасні філософські проблеми розвитку освіти.

Тема 2.1. Аксіологічний вимір сучасної освіти.

Єдність освіти й самоосвіти. Освіта та сучасний освітній простір. Ступені, рівні, форми освіти у сучасному світі. Освіта як цінність. «Мета», «ідеал», «цінність»: специфіка уживання цих понять у філософії освіти та педагогічних пратиках. Культурно-історичні, соціальні, економічні, політичні, технологічні, ідеологічні, психологічні та інші виміри цінності освіти та ставлення людей до них. Взаємозв'язок цілей та цінностей освіти; його трансформація у свідомості різних груп людей сучасного українського суспільства.

Тема 2.2. Філософія і стратегії розвитку сучасної освіти.

Освіта і тенденції суспільного розвитку. Освіта і освіченість: моделі реальності. Масове суспільство і масова освіта. Проблема дегуманізації освіти. Технологізація освіти. Дистанційна освіта та її особливості. Криза освіти та освітнє реформування. Гуманізація та гуманітаризація освіти. Традиційна й альтернативна освіта. Логіка освітніх реформувань. Філософські засади управління системою освіти. Поняття «якості освіти». Норми якості освіти. Сучасні стратегії розвитку світової освіти та освіти в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться _____ 3 _____ кредити ЄКТС _____ 90 _____ годин.

Назви модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Самостійна робота		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні
Модуль 1											
Тема 1.	20	6	4	4		14					
Тема 2.	24	8	4	2		16					
Разом за модулем 1	44	14	8	6		30					
Модуль 2											
Тема 1.	24	8	4	4		16					
Тема 2.	22		4	4		14					
Разом за модулем 2	46	16	8	8		30					
Усього:	90	30	16	14		60					

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ п/п	Назва теми	Години
1.	Розвиток філософсько-педагогічної думки від античності до XXI ст. та її вплив на процес трансформацій освітніх практик	4
2.	Освіта та її цінність у сучасному світі	2
3.	Трансформація освітніх практик (її ризики та перспективи) у	4

	сучасному глобалізаційному світі.	
4.	Філософія та стратегії розвитку сучасної освіти в Україні	4
	Разом	14

5. Самостійна робота

<i>№ п/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Години</i>
1.	Розвиток філософсько-педагогічної думки від античності до ХХІ ст. та її вплив на процес трансформацій освітніх практик	14
2.	Освіта та її цінність у сучасному світі	16
3.	Трансформація освітніх практик (її ризики та перспективи) у сучасному глобалізаційному світі.	16
4.	Філософія та стратегії розвитку сучасної освіти в Україні	14
	Разом	60

Завдання до самостійної роботи

1. Філософія освіти як провідна галузь гуманітаристики.
2. Філософія освіти і виклики та ризики сьогодення.
3. Конфуцій та його роль в розвитку ідеї освіти.
4. Феномен давньогрецької освіти.
5. Освіта в давньому Римі.
6. Педагогічні ідеї мислителів, учених-енциклопедистів арабського Сходу.
7. Гуманізм епохи Відродження як альтернатива середньовічної схоластики.
8. Розвиток активної особистості в педагогічній системі Й.Песталоцці.
9. Ян Амос Коменський і сучасна філософсько-освітня думка.
10. Освітньо-виховна концепція Памфіла Юркевича.
11. Філософія Григорія Ващенка у контексті сучасних соціокультурних зрушень.
12. Педагогіка прагматизму Джона Дьюї.
13. Принципи критичної педагогіки.
14. Філософсько-освітні програми Івана Ілліча і Пауло Фрейре.
15. Нова школа Селестена Френе.
16. Герменевтичний підхід в освітніх практиках.
17. Освіта і культура.
18. Завдання освіти в суспільстві ризику й суспільстві знань.
19. Дистанційна освіта.
20. Інформаційні технології в освіті.

21. Медіаосвіта як чинник підвищення якості освіти.
22. Антропологічний вимір сучасних педагогічних практик

Теми ІНДЗ (рефератів)

1. Філософія освіти: статус, проблематика, генеза й перспективи.
2. Місце філософії освіти в системі соціогуманітарного знання.
3. Філософія і освіта: специфіка взаємодії в умовах трансформації суспільства.
4. Освіта як важлива соціокультурна детермінанта становлення особистості.
5. Освіта як соціокультурний чинник суспільного прогресу.
6. Освіта як загальнолюдська цінність.
7. Місце творчості у сучасних філософсько-освітніх концепціях.
8. Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика.
9. Феномен відкритої освіти.
10. Справедливість як вища цінність освіти.
11. Філософія і громадянське виховання.
12. Виховний ідеал справедливості: синтез зарубіжного й вітчизняного досвіду.
13. Ідеал людини і справедливого суспільства у філософсько-освітній думці епохи Нового часу й Просвітництва.
14. Генеза філософсько-освітніх концепцій в Україні.
15. Спадщина Григорія Сковороди у світлі сьогодення.
16. Внесок мислителів української діаспори (Д.Чижевського, В.Липинського, О.Кульчицького) у розбудову навчально-виховних практик.
17. Філософсько-освітні концепції постмодернізму.
18. Модернізація вищої освіти в щораз оновлюваному світі.
19. Трансформація «ідеї університету» в контексті суспільства знань.
20. Демократизація навчання і самовираження особистості учня.
21. Трансформація ідеалу вчителя у вітчизняній філософсько-освітній спадщині.
22. Трансформація класичної освітньої парадигми в XX-XXI століттях.
23. Інклюзивна освіта: сутність, принципи, цінності, труднощі впровадження й перспективи в Україні.
24. Альтернативна освіта: зародження й розвиток, розмаїття форм.
25. Реалізація альтернативних ідей у концепціях мультикультурної освіти.
26. Традиційні та альтернативні освітні системи в Україні: стан, взаємодія, перспективи.

6. Методи навчання

Лекції, самостійна робота, індивідуальне навчально-дослідне завдання, модульна контрольна робота, написання й захист рефератів.

У процесі роботи з дисципліни «Філософія освіти» передбачено використання зокрема таких методів навчання:

- **пояснювально-ілюстративного** (для викладу нового матеріалу, поширення уявлень студентів про сутність філософії освіти, її місце у системі соціогуманітарного знання, сутнісні риси, про історію розвитку філософсько-освітньої проблематики тощо);
- **репродуктивного** (для забезпечення зворотного зв'язку зі студентами в процесі сприйняття ними нового матеріалу);
- **проблемного** (для активізації пошукової діяльності студентів у процесі філософського аналізу освіти як явища культури);
- **евристичного** (для активізації пошукової діяльності студентів у процесі роботи з філософсько-освітніми текстами);
- **дослідницького** (для формування в студентів стійких умінь і навичок науково-дослідної роботи в процесі засвоєння філософії освіти).

7. Форми і методи контролю

Поточний контроль – оцінювання відповідей під час семінарських занять, оригінальних творчих рішень, завдань самостійної роботи, виконання ІНДЗ у вигляді реферативного дослідження, модульна контрольна робота; підсумковий контроль – оцінювання відповіді студента на іспиті.

Розподіл балів, які отримують студенти

Для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
Змістовий модуль № 1			Змістовий модуль № 2					
T1	T2		T1	T2				60
10	15		15	20				

Поточне тестування та самостійна робота											Підсумковий екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								40	100
T1	T2		T 1	T 2								
10	15		15	20								

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	
90 – 100	відмінно	
74-89	добре	
60-73	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

8. Методичне забезпечення

Конспекти лекцій, програма курсу, структурно-логічна схема вивчення дисципліни, тематика завдань для модульної контрольної роботи, завдання для самостійної роботи.

9. Рекомендована література

Базова

1. Андрущенко В., Горбунова Л., Зязюн Л. [та ін.] Філософські засади трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття. – К. : Пед. думка, 2007. — 350 с.
2. Андрущенко В., Бойченко М., Гомілко О. [та ін.]. Філософія і методологія розвитку вищої освіти України в контексті євроінтеграційних процесів : монографія. – К. : Пед. думка, 2011. — 320 с.
3. Аквінський Тома. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / [пер. з латини О.Кислюка; Передм. В. Котусенка]. – К.: Основи, 2000. – 794 с.
http://chtyvo.org.ua/authors/Akvinskyi_Toma/Komentari_do_Aristotelevoi_Polityky/
4. Аквинский Фома. Сумма против язычников. Кн.1. / Фома Аквинский; пер. Т.Бородай. – Долгопрудный: Вестком, 2000. – 462 с. <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000791/>
5. Аристотель. Никомахова етика / Аристотель // Соч.: В 4 т.; [Пер. с древнегреч.; Общ. ред. А.И. Доватура] – М.: Мысль, 1983. – Т. 4. – 830 с.
<http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000350/index.shtml>
6. Базалук О.О., Юхименко Н.Ф. Філософія освіти: Навчально-методичний посібник / О.О.Базалук, Н.Ф. Юхименко – К: Кондор, 2010. – 164с.
http://pidruchniki.com/1584072032609/filosofiya/filosofiya_osviti
7. Базалук О.А. Философия образования в свете новой космологической концепции: учебник. – К: Кондор, 2010. – 458 с. http://www.al24.ru/wp-content/uploads/2013/07/%D0%B1%D0%B0%D0%B7_12.pdf
8. Блаженный Августин. Исповедь. Кн. 10, 12, 13/ Блаженный Августин. Творения: В 4 т. Т. 1: Об истинной религии. — СПб.: Алетейя; Киев: УЦИММ-Пресс, 2000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wco.ru/biblio/books/ispowed/Main.htm>
9. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Вища освіта, 2005. – 543 с.
10. Гуманітарна педагогічна парадигма вищої освіти: монографія / Акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти ; редкол. В. Г. Кремень (голова) [та ін.]. - Київ : Педагогічна думка, 2007. - 333 с.
11. Д'юї Д. Демократія і освіта / Д'юї Джон; [пер. з англ. І. Босак, М. Олійник, Г. Пехник]. - Львів: Літопис, 2003. - 294 с.
12. Євдокимов В.І., Єфімець О.П., Култаєва М.Д., Микитюк О.М., Прокопенко І.Ф. [та ін.]. Філософія виховання. – Х. :ХНПУ, 2001.
13. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://rada.gov.ua/go/1556-18>
14. Клепко С.Ф. Конспекти з філософії освіти. – Полтава: ПОППО, 2007. – 420 с.
15. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф. Клепко – Полтава: ПОППО, 2006. – 328 с.
16. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015-2019 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2015/06/16/nacZIONalno-patriotichne-vixovannya/>
17. Б.І. Коротяєв, В.С. Курило, С.В. Савченко. Педагогічна філософія: монографія. – Луганськ: ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – 339 с.
18. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г.Кремінь, В.В.Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/1369/53/1/0/>
19. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз : Монографія / В.П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, С. Д. Максименко, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер, О. В. Чалий ; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Наукова думка, 2003. - 853 с.
20. Радіонова Н.В. Репрезентації філософії в освітньому просторі Слобожанщини у ХІХ столітті: монографія. – Х.: [б. в.]. – 2008.
21. Радіонова Н.В. Сучасна американська філософія освіти та виховання: тематичні поля та парадигмально-концептуальні побудови: монографія. – Х.: ХДПУ, 2000. – 206 с.
22. Садоха О. Стратегії відновлення справедливості в полі освіти: монографія / О. Садоха, Н. Варич. – Х.: ХІФТ, 2014. – 196с.

23. Садоха О. Метаморфози справедливості в освітніх практиках / О. Садоха, Н. Варич. – Х.: ХІФТ, 2017. – 202с.
24. Синергетика і творчість : монографія / За ред. В.Г. Кременя. — К.: Інститут обдарованої дитини, 2014. — 314 с.
25. Філософія освіти: навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенко, І. Передборської. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/4052/1/Philosophy%20of%20Education.pdf>
26. Філософсько-методологічні засади підвищення якості вищої освіти в Україні: європейський вимір / [В. П. Андрущенко](#), [М. І. Бойченко](#), [Л. С. Горбунова](#). – Київ : Педагогічна думка, 2012 .
27. Черепанова С.О. Філософія освіти: світоглядно-гуманіт. вимір: людина, наука, культура, мистецтво, стиль мислення: [монографія]. – Львів: Світ, 2011.

Додаткова

28. Андрущенко В.П. Конституалізація освітнього простору Європи: Аксіологічний вимір / В.П. Андрущенко, Т. В. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К. : МП Леся, 2014. – 460с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5548/1/andr_konst.pdf
29. Арістотель. Політика / Арістотель; пер. з давньогр. та передм. О.Кислюка. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
30. Бердяев Н.А. О назначении человека. Опыт парадоксальной этики // Бердяев Н.А. О назначении человека. Опыт парадоксальной этики. М.: Республика, 1993. С. 19-252.
31. Бердяев Н.А. Смысл творчества: Опыт оправдания человека // Бердяев Н.А. Смысл творчества: Опыт оправдания человека. М.: АСТ: АСТ МОСКВА: ХРАНИТЕЛЬ, 2007. С. 16-336.
32. Бердяев Н.А. Философия свободы // Бердяев Н.А. Философия свободы / Н.А. 2Бердяев; Сост., вступ. ст. и коммент. В.В. Шкоды. М.: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Фолио», 2004. С. 25-262.
33. Бахрушин В. Авторитаризм або хаос: Куди рухатися вищій освіті? / Володимир Бахрушин. – 2015-10-02 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/2054.html>
34. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія] / Биков В. Ю. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.
35. Бичко І. Українська ментальність і проблема гуманітаризації національної вищої освіти / І. Бичко // Розбудова держави. – 1993. – №3. – С.58-63.
36. Блаженный Августин. Об учителе / Блаженный Августин // Творения. Об истинной религии. – СПб: Алетейя; К.: УЦИММ-Пресс, 1998. – С. 264-312.
37. Відкрита освіта: колективний розвиток освіти через відкриті технології, відкритий контент і відкрите знання / За ред. Тору Іійосі та М.С. Віджая Кумара, пер. з англ. А. Іщенко, О. Насика. - К.: Наука, 2009. - 256 с.
38. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків: Т.1. – / Г. Ващенко. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 191 с.
39. Ващенко Г. Свобода людини як філософічно-педагогічна і політична проблема / Григорій Ващенко // Праці з педагогіки та психології; [за ред. Анатолія Погрібного ; упоряд. та авт. передм. Омелян Вишневський]. – Київ : Школяр, 2000. – С. 326 – 361. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edu.el-dom.biz/ua/ekskurs/407-svoboda-lyudini-yak-filosofichno-pedagogichna-i-politichna-problema>
40. Вульфсон Б.Л. Стратегия развития образования на Западе на пороге XXI века/ Б.Л. Вульфсон. — М., 1999.
41. Выготский Л.С. Проблемы развития психики. Собр. соч. в 6-ти томах. / Л.С. Выготский. Т.3. – М., 1983.
42. Выготский Л.С. Психология развития ребенка / Л.С. Выготский. – М.: Смысл, Эксмо, 2004. – 512 с.
43. Гадамер Г.-Г. Актуальность прекрасного. / Г.-Г. Гадамер. - М.: Искусство, 1991. – С.266-323.

44. Гадамер Х.-Г. Истина и метод / Г.-Г. Гадамер; пер. с нем.; общ. ред. и вступ. ст. Б. Н. Бессонова. — М.: Прогресс, 1988. — 704 с
45. Гатто Дж. Фабрика марионеток. Исповедь школьного учителя. Скрытая суть обязательного школьного образования / Дж. Гатто. — М.: Генезис, 2006. — 128 с.
46. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук / Г.В.Ф. Гегель. — М.: Мысль. — 1977. — Т.3. — 471с.
47. Гершунский Б. С. Философия образования / Б.С. Гершунский. — М.: Совершенство, 1998. — 608с.
48. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс; пер. з англ. Н.П. Поліщук. — К.: Альтерпрес, 2004. — 100 с.
49. Горський В.С. Історія української філософії / В.С. Горський — К., 1996.
50. Губернський Л., Андрущенко В. Філософія як теорія та методологія розвитку освіти. - К.: "МП Леся", 2008. - 516 с.
51. Гуссерль Е. Формальна і трансцендентальна логіка. Зарубіжна філософія ХХ століття / Е. Гуссерль. — К., 1993. — 254с.
52. Данієлс Елен Р. Залучення дітей з особливими потребами загальноосвітніх класів / Елен Р. Данієлс, Кей Стаффорд — Львів: Товариство «Надія», 2000. — 256 с.
53. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов / АН СССР, Ин-т философии; Общ. ред. и вступит. статья А.Ф. Лосева / Диоген Лаэртский. — М.: Мысль, 1979. — С. 69 — 76.
54. Дерев'янюк Н. Формування громадянської культури особистості школяра: навч.- метод. посіб. / Н. Дерев'янюк, В. Костів; за ред. В. Костіва. — К. : ТОВ «Праймдрук», 2011. — 352 с.
55. Драйден Г., Вос Дж. Революція в навчанні / Г. Драйден, Дж. Вос.; [перекл. з англ. М.Олійник]. — Львів: Літопис, 2005. — 542 с.
56. Дюркгейм Э. Социология образования / Э. Дюркгейм: пер. с фр. Е.Г. Астаховой; науч. ред. В.С. Собкин, В.Я. Нечаев. — М.: ИНТОР, 1996. —340 с.
57. Дьюи, Д. Школа и общество / Дьюи Джон; [пер. с англ. Г.А. Лучинского. Изд. 2-ое]. - М., 1924.
58. Емелин В.А. Технологические соблазны информационного общества: предел внешних расширений человека / В.А. Емелин, А.Ш. Тхостов // Вопросы философии. — 2010. — № 5. — С. 84-89.
59. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні / В.С. Журавський. — К.: Видав.дім «Ін Юре», 2003. — 416с.
60. Заболотна О. А. Теорія і практика альтернативної шкільної освіти у країнах Європейського Союзу: монографія / О. А. Заболотна. - Умань : Жовтий О.О., 2013. - 364 с.
61. Ідея університету : Антологія / Упоряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалік, З.Рибчинська; ред. Марія Зубрицька. — Львів: Літопис, 2002. — 304 с.
62. Иллич И. Освобождение от школ. Пропорциональность и современный мир (Deschooling Society, 1971) / И. Иллич. — М.: Просвещение, 2006. — 160 с.
63. Інклюзивна освіта: стан і перспективи розвитку в Україні: науково-методичний збірник. — К.: ФО-П Придатченко П.М., 2007. — 336 с.
64. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. — К.: Т-во «Знання», КОО, 2003. — 766 с.
65. Йегер В. Пайдейя. Воспитание античного грека / Вернер Йегер; [Пер. с нем. А.И. Любжина и М.Н. Ботвинника]. — М.: Греко-латинский кабинет Ю.А. Шичалина, 2001. — 393 с.
66. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йонас; пер. з нім. — Київ: Лібра, 2001. — С. 400.
67. Кант И. Критика способности суждения: [соч. в 6 т.] / И. Кант; пер. с нем. — М. : Мысль, 1966. — Т. 5. — 602 с.
68. Кант И. Метафизика нравов: в 2 частях: [соч. в 6 т.] / И. Кант; пер. с нем. — М. : Мысль, 1965. — Т. 4. — Ч. 2. — 438 с.
69. Кант И. Спор факультетов [Электронный ресурс] / И. Кант. — Цифровая библиотека по философии. — С. 313 — 348. — Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000504/index.shtml>

70. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неокласичних інтерпретаціях: монографія / Анатолій Карась. – Львів: Видав.центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 520 с.
71. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / Мануэль Кастельс ; пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана. — М.: ГУ ВШЭ, 2000. — 608 с.
72. Кізіма В. Ідея та принципи постнекласичної освіти // Вища освіта України. – 2003. – №2. – С.20-30.
73. Козловски П. Культура постмодерна / П.Козловски. — М.: Республика, 1997. — 240 с.
74. Коменский Я.А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталотци И.Г. Педагогическое наследие / сост. В.М. Кларин, А.Н. Джуринский. — М., 1988. — 416 с.
75. Культура і спільнота у становленні педагога (Україна і США) /за ред. Тетяни Кошманової і Крістофера Кларка. – Львів: Вид-тво Львівського національного університету імені Івана Франка, 1999. – 384 с.
76. Кульчицький О. Риси характерології українського народу / О.Кульчицький // Енциклопедія українознавства. Загальна частина. Перевид. В Україні. –Т.2. – К.: Інст-т укр.археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, – 1995. – С. 708-717.
77. Кульчицький О. Психологія Адлера (Вдача, виховання, родина в світлі індивідуальної психології Адлера) / О.Кульчицький. – Коломия, 1939. – 61 с.
78. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму / В'ячеслав Липинський; редактор Я. Пеленський. – Київ, Філадельфія. 1995. – 470 с.
79. Левченко Т.І. Європейська освіта: Конвергенція чи Дивергенція: монографія / Т.І. Левченко– Вінниця: Нова книга, 2007. – 656 с.
80. Макинтайр А. После добродетели: Исследование теории морали / А. Макинтайр. - М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2000. – 384 с.
81. Манхейм К. Диагноз нашего времени: Пер. с нем. и англ. / Манхейм // Диагноз нашего времени. – М.: Юрист. – 1994. – С.412-572 .
82. Маслоу А.Г. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу; пер. с англ. – СПб.: ЕВРАЗИЯ, 1997. – 430 с.
83. Михальченко М.І. Філософія освіти і соціокультурна теорія / М.І. Михальченко // Філософія освіти. – 2005. – №1. – С. 38-51.
84. М. Монтессори. Помогите мне сделать это самому / Сост., вступ. статья М. В. Богуславский, Г. Б. Корнетов. – М.: Издат. дом «Карапуз», 2000. – 272 с.
85. Нилл А. «Саммерхилл» – воспитание свободой / А.Нилл. –М.: Педагогика-Пресс, 2000. – 296с.
86. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла / Ницше Ф.– Т. 2. М.: Мысль, 1990.
87. Огнев'юк В.О. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. В. О. Огнев'юк– К.: Знання України, 2003. – 450 с.
88. Ортега-и-Гассет Х. Миссия Университета / Х. Ортега-и-Гассет; [пер. с исп. М. Н. Голубевой; ред. перевода А. М. Корбут; под. общ. ред. М. А. Гусуковского]. – Минск: БГУ, 2005. – 104 с.
89. Платон. Діалоги / Платон; пер. з давньогр. – К.: Основи, 1999. – 395 с.
90. Поппер, К. Відкрите суспільство та його вороги: в 2-х т. – Т. І: У полоні Платонових чарів / Поппер Карл.; пер. з англ. Олександр Коваленко – К.: Основи, –1994. – 444 с.
91. Пролєєв, С. Культурно-історичне покликання університету [Текст] / С.Пролєєв // Покликання університету. – К. : Янко, 2005. – С. 31–38.
92. Рикёр П. Справедливое / П. Рикёр; пер. с фр. – М.: Гнозис, Логос, 2005. – 304 с.
93. . Роджерс К. Свобода вчитися для вісімдесятих років // Психологічні аспекти гуманізації освіти. – К. – Рівне, 1995. – С.111-122.
94. Романенко М.І. Філософія освіти: історія і сучасність. / М.І. Романенко. — Дніпропетровськ, 2001.
95. Романенко М. Становлення філософії освіти: на перетині філософії та педагогіки / М.І. Романенко // Персонал. — 2004. — № 6.
96. Руссо Ж.-Ж. Педагогические сочинения : в 2 т. / Ж.-Ж.Руссо;под ред. Г. Н. Джибладзе ; сост. А. Н. Джуринский. М. : Педагогика, 1981.

97. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання / С. Ф. Русова. – Прага : Сіяч, 1924. – 124 с.
98. Русова С. Ф. До сучасного становища народного учителя / С. Ф. Русова // Світло. – 1912. – Кн. 6. – С. 36–43.
99. Русова С. Ф. З з'їзду учителів / С. Ф. Русова // Світло. – 1914. – Кн. 5. – С. 6–19.
100. Салми Дж. Создание университетов мирового класса [Текст] / Дж. Салми. – М., 2009. – 132 с.
101. Сакович К. Арістотелівські проблеми. Трактат про душу / Україна: філософський спадок століть / К. Сакович // Український культурологічний альманах «Хроніка». – 2000. – С. 230 – 251.
102. Святий Августин. Сповідь / Святий Августин; [пер. з латин. Ю.Мушака; Післям. С.Здіюрука]. – К.: Основи, 1999. – 319 с.
103. Сендж П. Пятая дисциплина: Искусство и практика самообучающихся организаций / П. Сендж. – Краков, 2006. – 384с.
104. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; [пер. з латин. А.Содомори]. – К.: Основи, 1999. – 603 с.
105. Сорокова М.Г. Система М. Монтессорі. Теорія і практика / Сорокова М.Г. - М.: Академія, 2003 – 384 с.
106. Сковорода Г. Твори: У 2т. / Г. Сковорода. – К.: АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. б-ка давнього укр. письменства). – Т.1 – 528 с. – Т.2 – 480 с.
107. Сковорода Г.С. Пізнай в собі людину / Г.С. Сковорода; [Пер. М.Кашуба, пер. поезії В. Войтович]. – Львів: Світ, 1995. – 572 с.
108. Суспільне покликання філософії освіти у сучасних соціокультурних контекстах: монографія / кол. авторів; ред. М.Д.Култаєва. – Х.: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. –388.
109. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О.В. Сухомлинська. – К.: АПН, 2003. – 68 с.
110. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти томах / В. О. Сухомлинський ; ред. кол.: [О.Г. Дзеверін](#), [М. М. Грищенко](#). – Київ : Рад. Школа, 1976-1980.
111. Утюж І.Г. Освітні парадигми ХХІ століття: теоретико- методологічний аспект / І.Т. Утюж // Культурологічний вісник: науково- теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – 2010. – Вип. 24. – С.127- 131.
112. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: в 2-х томах. / Костянтин Дмитрович Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983.
113. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368с.
114. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / П. Фрейре.. – К.: Юніверс, 2003.– 168 с.
115. Фрейре П. Педагогіка свободи. Етика, демократія і громадянська мужність. / П. Фрейре. – К.: "КМ Академія", 2004. – 124 с.
116. Френе С. Избранные педагогические сочинения / С. Френе. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 224 с.
117. Фуко М. Археология знания / М. Фуко; пер. с фр. / общ. ред. Бр. Левченко – К.: Ника-Центр, 1996. – 208с.
118. Фуллан М. Сили змін:Вимірювання глибини освітніх реформ / М. Фуллан ; [пер. з англ. Галина і Роман Шиян]. – Л. : Літопис, 2000 – 272 с.
119. Ціцерон Марк Тулій. Про державу. Про закони, Про природу богів / Марк Тулій Ціцерон; [пер. з латин. Володимир Литвинов]. – К.: Основи, 1998. – 476 с.
120. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. І. Чижевський. - Нью-Йорк, 1991. - 176 с.
121. Чижевський Д. Українська філософія / Д. І. Чижевський // Українська культура : лекції за ред. Д. Антоновича / упоряд. С. В. Ульяновська ; вступ. ст. І. М. Дзюби ; переднє сл. М. Антоновича ; дод. : С. Ульяновської, В. Ульяновського - К. : Либідь, 1993. - С. 167-188.
122. Халперн Д. Психология критического мышления / Д.Халперн – СПб.: Алетейя, 2000. – 396 с.

123. Юм Д. Трактат о человеческой природе / Дэвид Юм; [Пер. с англ.] // Сочинения в 2 т. – М.: Мысль, 1965. – Т. 1. – [Электронный ресурс]: Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000185/st000.shtml>
124. Юнг К. Архетип и символ : Пер с нем. / К.Г.Юнг. – М.: Прогресс, 1991. – 214с.
125. Юркевич П.Д. Курс общей педагогики с приложением / П.Д. Юркевич. – М.: Типография Грачева и Ко, 1869. – 404 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.philosophy.ua> Сайт Українського філософського фонду
2. <http://www.psilib.kyiv.ua>
3. <http://chtyvo.org.ua/> - електронна бібліотека україномовних творів
4. <http://www.synergetics.org.ua> Українське синергетичне товариство
5. <http://ihtik.lib.ru/index.html> Електронна бібліотека Іхтіка. Значна кількість філософської літератури і підручників з філософії
6. <http://litopys.org.ua/> Сайт «Ізборник» Історія, філософія України IX-XVIII ст.: першоджерела та інтерпретації
7. <http://www.bookam.net/genre/nauka/filosofija> Бібліотека філософських текстів
8. <http://humanities.edu.ru> Система федеральних освітніх порталів. Соціально-гуманітарна та політологічна освіта
9. <http://plato.stanford.edu> Філософська енциклопедія Стенфордського університету (Англійською мовою)
10. <http://www.utm.edu/research/iep/> Філософська інтернет-енциклопедія (Англійською мовою)
11. <http://iphlib.ru/greenstone3/library/collection/newphilenc/> Електронна бібліотека Інституту філософії РАН. Нова філософська енциклопедія